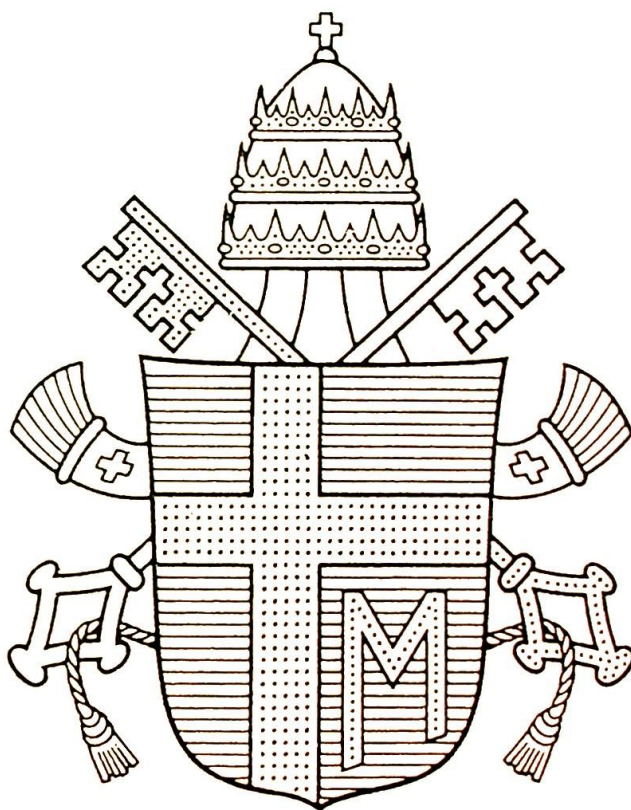

6.¹⁹⁸⁹ 101. ÅRG.

1889 – 1989

ST. OLAV

PAVE JOHANNES PAUL II
I NORGE
«GÅ UT OG FORKYNN
EVANGELIET VERDEN OVER!»

Innhold

3	Glede - men ingen triumf	<i>Unni Klepper Joynt</i>
4	Karol Wojtyla - en polsk historie	
6	Stort tap	<i>Fra KIT</i>
7	Paven - ingen Billy Graham	<i>Fra KIT</i>
8	Nattverden	<i>Hans Aaraas</i>
9	Kirkens stemme	<i>Gertrud von le Fort</i>
10	Pavens profil sett gjennom en økumenisk medkristens øyne	<i>Nils Bloch-Hoell</i>
11	Kristne minoriteter i Midt-Østen	<i>Fra "Verden i dag"</i>
12	Pavebesøk i Norge i middelalderen	<i>Sverre Bagge</i>
14	Kristen enhet anno 1989	<i>Per Bjørn Halvorsen o.p.</i>
16	Europa og enheten	<i>Catharina Bromé o.p.</i>
18	"Paven og kirken" av Elsebeth Kieler	<i>Baby Johannessen</i>
19	Det revolusjonære mennesket	<i>Fra Programbladet</i>
20	Pavedømmet gjennom tidene	<i>Dan Donovan</i>
21	Fra "Blikk på tiden" 1963	<i>Frater Candidus</i>
24	Blikk på tiden: Tenk om . . .	<i>Observatoria</i>

ST. OLAV

Glede - men ingen triumf

Det er lenge siden 17. mai 1814 - hele 175 år er vår grunnlov blitt. I den siste måneden har aviser, radio og TV gitt liv til hendelsene og stemningen den gang - fra de vårblyte østlandsveiene via kummerlige losjier og snedig korridorpolitikk frem til det "velsignelsesrike arbeid" som skulle gi nytt liv til dette "svindsottige land"- som presten Nicolai Wergeland skrev i sin dagbok - var ført til ende. Slutten kjenner vi: Dovresterk enighet og takkegudstjeneste i Eidsvold kirke.

Skjønt slutten? Det var egentlig nå den begynte, "den nye arbeidsdagen", for å låne professor Sverre Steens navn på Norgeshistorien i årtiene etter frykt- og feståret 1814. En av de ting man gjorde - men det tok sin tid! - var å fjerne en av skamplottene i grunnloven. "Jøder og jesuitter have fremdeles ikke adgang til riget" hadde Eidsvoldsmennene bestemt, i 1851 strøk Stortinget noe nølende "jøder og" - grunnen var ikke minst Henrik Wergelands varme hjerte og harmdirrende protest noen år tidligere. Dissenterloven av 1845 ga også oss katolikker hjemstavnsrett i Norge etter reformasjonens utestengingen. Det er ingen grunn til katolsk opphisselse i ettertid over at man først i 1956 kvittet seg med "jesuitterparagrafen".

Toleranse er intet naturprodukt, tvert imot et sjeldent kulturgode. Dessverre trives den ofte dårlig sammen med trosiver, i slike "samkulturer" har fordommer og annet ugress lettere for å spre seg, og de er ofte mer seiglivede. Det var neppe glødende evangelisk lutherdom som dikterte grunnlovens paragraf 2 i 1814. Et radioprogram nå i mai tok for seg argumentene for utestengingen av jødene den gang: Her rådde århundrelange fordommer grunnen - evangeliets kjærlighetsbud var visnet eller glemt. Men det er ingen grunn for oss katolikker til å hovre! Først i forbindelse med Det 2. Vatikankonsil 1962-65 ble religionsfrihet forpliktende rettesnor for vår kirke. I dag er slik frihet selvsagt for katolske tanke, og i årets nyttårstale til det diplomatiske korps i Vatikanet kalte pave Johannes Paul II religionsfriheten for selve den grunnleggende menneskerett - nært knyttet til menneskets gudgitte verdighet.

Når Romabiskopen Johannes Paul og Nidarosbiskopen Kyrre Bremer - sammen med et bredt spekter av norsk kristenhet - møtes til gudstjeneste i Nidarosdomen den 2. juni, har mange hjerter gode grunner til å glede seg - og takke, men ingen har grunn til å triumfere. Og likevel: Selv om det ikke hersker Dovresterk enighet oss kristne imellom, skulle den felles tro alene være nok til å inspirere til fortsatt guds-tjeneste i den norske arbeidsdagen utenfor kirkedørene. Tjenesten trengs.

Glad for nye lover

Et lenge bebudet lovforslag som innebærer en revisjon av forholdet mellom kirke og stat i Polen, ble fremlagt samtidig som rundebordskonferansen mellom regjeringen og opposisjonen ble fort til ende, for en tid siden. Sammenfallet er neppe tilfeldig, men snarere et uttrykk for at den polske regjering har innsett at landes økonomiske og sosiale velferd avhenger av regjeringens evne til å vinne folkets tillit.

En komité bestående av regjeringsmedlemmer og representanter for episkopatet har utarbeidet forslaget. Siden unntakstilstanden i 1981 har Kirken i Polen i stigende grad tatt seg av sosiale oppgaver som har stått på Solidaritets program, den nye loven innebærer blant annet at staten må trå sterkere til på disse områdene. Kirkelige kommentarer til lovforslaget er svært positive, det kalles «et historisk dokument».

THE TABLET

Bonn-erklæringen

4000 vesttyske kvinner har undertegnet et åpent brev til pave Johannes Paul II der det heter at Kirken ikke er en demokratisk sammenslutning, men et åndelig hjem for tallose mennesker som stoler på dens lære. Brevet ses som et klart motstykke til Kolner-erklæringen for en tid siden der 160 tysktalende teologer kom med massiv kritikk av Vatikanets sentraliserings-

4

Karol Wojtyla - en polsk historie

Den 16. oktober 1978 ble kardinal Karol Wojtyla, erkebiskop av Krakow, valgt til pave og tok navnet Johannes Paul II. Karol Wojtylas biografi frem til denne dagen inneholder mange trekk som er felles for hans generasjon av polakker - små kår, krig, undergrunnsvirksomhet, etterkrigstidens stalinisme, men samtidig er den en unik historie om et usedvanlig rikt utrustet menneske og dets vei.

Karol Wojtyla ble født 18.mai 1920 i den lille byen Wadowice, midtveis mellom Krakow og Oswiecim (det polske navnet for Auschwitz), hvor hans far, tidligere løytnant i den østerrikske hær, men nå tilknyttet den "gjenopstandne" polske hær, var stasjonert. Familien levde i små kår, og atmosfæren i hjemmet der Karol og hans 15 år eldre bror Edmund vokste opp, var preget av fromhet og disiplin. Tidlig kastet sykdom og død skygger over tilværelsen. Moren Emilia var sykkelig og døde etter å ha født en dødfødt datter da Karol bare var 9 år gammel. Fire år senere døde broren Edmund - smittet av difteri mens han var turnuskandidat ved et sykehus. Begge disse hendelsene satte dype spor i den unge guttens sinn.

I oppveksten utmerket Karol seg både på idrettsbanen - han var bl.a. ivrig fotballspiller - og på skolen. Han viste tidlig en usedvanlig begavelse, og allerede i skoledagene ble hans sterke interesse for teateret vakt. Han var med i flere skolefores-

tillinger, og det året han tok artium, 1937, reiste han med teatergruppen på turné rundt i distriktet. Etter artium, som han bestod med glans, var han innstilt på å studere polsk litteratur og språk som forberedelse til skuespilleryrket. For å få råd til å studere, flyttet han og faren, som var gått av med pensjon, til universitetsbyen Krakow hvor Karol tok fatt på filosofistudiene og kom med i en eksperimentell teatergruppe som særlig arbeidet med det dramatiske språk. På denne tiden kom han i kontakt med kretsen omkring Jan Tyranowski (1900 - 1947), en tidligere bokholder som hadde slått seg på skredderfaget fordi det ga mer anledning til et stille liv i bønn, meditasjon og studier av de kristne mystikere. Tyranowski støttet opp under Karols religiøse og filosofiske interesser og trakk ham inn i sin uformelle bønnegruppe "den levende rosenkrans".

Vendepunktet

Begynnelsen på den 2. verdenskrig ble et vendepunkt i Karol Wojtylas

liv. Etter nazi-okkupasjonen i 1939 ble universitetet stengt, og teatergruppen måtte gå under jorden. Nazistenes politikk gikk ut på å kvele all polsk kulturaktivitet, et stort antall professorer og høyskolelærere omkom i tyske konsentrasjonsleirer, og omkring 20 prosent av det polske presteskapet mistet livet under krigen.

Den som ikke hadde et arbeid som okkupasjonsmakten godkjente, ble innkalt til arbeidstjeneste, derfor Karol skaffet seg jobb i et stenbrudd. Der opplevde han blant annet den umenneskelige behandlingen de jødiske arbeiderne ble utsatt for, noe som gjorde et dypt inntrykk. I hemmelighet fortsatte han både studiene

Karol Wojtyla på sin første kommunionsdag.

politikk og til av deler av offisiell katolsk seksuallære.

Undertegnerne, som beskriver seg selv som «mødre, yrkeskvinner og kvinner i det offentlige liv», gir sin fulle støtte til encyklikaen *Humanae Vitae*: «Vi anser ikke 'pillen' som et middel til frigjøring, men snarere som et middel til fremmedgjøring, og vi ser heller ikke fri seksualitet som et tegn på frigjøring». THE TABLET

Ny abortlov i Polen?

Et lovforslag «til beskyttelse for det ufødte barn» ble fremmet i Polen tidligere i år, det strammer inn på den frie abortpraksis i landet. Forslaget er utarbeidet av en ekspertgruppe tilknyttet det polske episkopat og støttes såvidt vites av 78 medlemmer av den lovgivende forsamling,

Sejm. Den kommunistiske kvinnebevegelsen stiller seg sterkt kritisk til forslaget.

Abort, og særlig det sosiale press bak mange aborter, er et stort problem i Polen, og Kirken som rådgiver og hjelpeinstans for gravide kvinner, står overfor store utfordringer på dette området.

THE TABLET

og teatervirksomheten - et ikke ufarlig dobbeltspill! Undergrunnsuniversiteter, hemmelige opplesningsaftener og teaterforestillinger ble en viktig del av den kulturelle motstand mot fienden.

Selv om Karol var relativt robust av natur, måtte han etter en tid finne seg et lettere arbeid og fikk jobb i en kjemisk fabrikk. I 1944 forsvant han fra fabrikken - han var kommet på nazistenes svarteliste og måtte gå under jorden. Men da hadde han allerede for en tid siden gitt sine skuespillerplaner på båten og begynt sine prestestudier ved et hemmelig presteseminar. Etter farens plutselige død av hjertesvikt i 1942, hadde han knyttet seg enda sterkere til Tyranowski, og et par ulykker han selv var utsatt for i denne tiden, med påfølgende sykehusopphold, førte til modning og indre samling om prestekallet. Han hadde også tidligere hatt tanker om å bli prest, men hadde slått dem fra seg til fordel for skuespillerplanene.

Da jorden begynte å brenne under føttene på ham og en del andre "hemmelige seminarister", gikk de under jorden i erkebiskop Adam Stefan Saphies palé hvor de fortsatte sine studier og holdt seg skjult til krigen var over. I november 1946 ble Karol Wojtyla vigslet til prest og kort etter sendt til Roma for å studere videre ved dominikanernes universitet Angelicum - kardinal Sapieha hadde forlenget oppdaget Wojtylas store intellektuelle evner. Han tok sin filosofiske doktorgrad i 1948 på en avhandling om "Trosproblemer i Johan av Korsets verker" - denne store mystiker

opptar ham også i dag. Hjemveien etter endte studier gikk via Belgia og Frankrike sommeren 1948 hvor han bl.a. hadde kontakt med polske flyktninger og fikk føling med deres vankeligheter som "uønskede" i de to land. I Frankrike opplevde han de dengang så omstridte "arbeiderprestene" på nært hold.

Utrettelig prest og lærer

Vel tilbake i hjemlandet viet han seg sin prestegjerning, først i en liten provinsby, senere som sogneprest ved St. Florian-kirken i Krakow. "På si" arbeidet han med sin doktorgrad nummer to, denne gangen i teologi - han fikk fullført den før kommunistene stengte det teologiske fakultetet i Krakow i 1949. Han virket på denne tiden som studentprest, ble så professor i etikk ved et hemmelig seminar i Krakow, og i 1954 professor i etikk ved det katolske universitetet i Lublin, men han ble boende i Krakow og var "pendler-professor" helt frem til han ble valgt til pave 20 år senere.

1950-årene var Karol Wojtyla en produktiv forfatter både av moralske og filosofiske skrifter, hvorav noen ble trykt på engelsk. Litterære arbeider - dikt og et skuespill - ble offentliggjort under pseudonym i katolske tidsskrifter; først etter at han ble pave, ble de utgitt i hans eget navn. Han ble utnevnt til medlem av Det polske vitenskapsakademi i 1959 for sitt filosofiske arbeid. Av forfattere som har hatt særlig betydning for hans tanker, kan nevnes religionsfilosofen Martin Buber og ganske særlig "fenomenologen" Max Scheler, dertil de franske filosofene Ga-

briel Marcel og Emanuel Mounier, begge sentrale skikkelser innen personalismen, en filosofisk retning som sterkt understreket den enkeltes verdi og uomtvistelige verdighet, og som særlig utviklet seg i Tyskland, Østerrike og Frankrike i årene før, under og etter 2. verdenskrig.

Vanskelig post

Sommeren 1958 ble Wojtyla hjemkalt fra en telt- og padletur med en gruppe studenter for å informeres om at han var blitt utnevnt til hjelpebiskop i Krakow, og da regjeringen endelig i 1964 tillot Kirken å utnevne en residerende erkebiskop i Krakow - erkebispestolen hadde stått tom siden 1952 - ble Karol Wojtyla satt på den posten.

Det var ingen lett stilling. Myndighetenes politikk på det tidspunkt var ortodoks marxisme, man gikk med hård hånd inn for å fjerne all kirkelig innflytelse i landet. Hundrevis av prester ble fengslet og religionsundervisning forbudt. Men Kirken ga seg ikke - under ledelse av den kloke strateg kardinal Wyszynski holdt den stand mot presset og maktet litt etter litt å styrke sin stilling overfor makthaverne. Som biskop og senere som erkebiskop førte Wojtyla en tyve år lang strid med myndighetene frem til en lykkelig slutt: Han fikk satt igjennom byggingen av den praktfulle kirken i Nowa Huta, en by som var øremerket av regjeringen som "sosialistisk" by, kjemisk fri for religiøs innflytelse. Han fikk også i stand studiegrupper for voksne rundt om i sognene, opprettet et familieinstitutt og bygget opp et omsorgsapparat for syke og handikappede.

Nei til stormannsgal president

Paven har sagt nei til å komme til Elfenbenskysten i september for å foreta den offisielle åpningen av en gigantisk katedral som president Felix Houphoët-Boigny har latt bygge i sin hjemby Yamoussoukro. Katedralen er bygget etter modell av St. Peters-kirken i Roma og skal ha kostet det heller fattige landet store summer. Pavens «nei» til å kaste glans over åpningen av katedralen kom ikke som noen overraskelse for andre enn presidenten.

NØP

Ny troskaps-ed

Fra og med 1. mars i år er alle katolske prester, diakoner og teologi-professorer forpliktet til å avlegge en særlig troskaps-ed ved utnevnelsen til et kirkelig embete. Hittil har det vært tilstrekkelig med trosbekjennelsen og et generelt løfte om å ville respektere Kirkens tro-og morallære.

Dette er nå erstattet av en edsformel i 6 avsnitt, hvor det viktigste er at man «i ord og handling bevarer enheten med Kirken, respekterer Kirkens trosskatt, følger dens lære, overholder dens lover og adlyder såvel biskopene som det autentiske læreembete.»

KATOLSK ORIENTERING

6

Hans nye "verdighet" som erkebiskop affiserte ham ikke - han sjokkerte en del av de eldre prestene ved å legge av seg prestekjolen og spille fotball med de unge, og han fortsatte å dra på padletur med sine studenter og dyrke skisporten. Og det var bare da hans noe fortvilede stab nærmest tvang ham til det at han flyttet fra sin lille leilighet og over i par værelser i det erkebiskoppelige palé. Resten av paléet gjorde han til et "åpent hus", som etterhvert ble et viktig møtested for folk fra alle samfunnslag og yrker.

Fra "konsilsfader" til pave

Erkebiskop Wojtyla var med på alle Det 2. Vatikankonsils sesjoner fra 1962 - 65, og han ble etterhvert en kjent figur. I arbeidet med konstitusjonen om Kirken, *Lumen Gentium*, argumenterte han mot en for institusjonelt preget kirkeforståelse og for Kirken som "Guds folk". Og når det gjaldt diskusjonen omkring *Gaudium et spes*, konstitusjonen om Kirken i den moderne verden, kunne erkebiskopen østfra bidra med personlig erfaring av hva mangel på samvittighetsfrihet innebærer. Han bidro også til utarbeidelsen av *Dekretet om religionsfrihet* og *Dekretet om de sosiale kommunikasjonsmidler*.

Konsilet fikk stor betydning for Wojtyla selv, det utvidet hans perspektiv ut over den hjemlige polske kirke. Og han fulgte opp konsilsdekretene på hjemmebane, noe som innebar en ikke helt enkel balansegang - kardinal Wyszyński var læremessig sett nokså konservativ. Wojtyla opprettet en synode på erkebiskopedømmebasis og drev opplysnings-

arbeid blant sin hjord for å gjøre konsilets lære kjent. En bok om "fornyelsens grunnvoll" fra 1972 vitner om dette arbeidet. Som medlem av bispesynoden og flere av Vatikanets kongregasjoner ble han i årene etter konsilet en jevnlig gjest i Roma et par ganger i året. I 1967 utnevnte pave Paul VI ham til kardinal og tok ham i bruk som teologisk konsulent og lot ham også lede hans personlige fasteretrett i 1976 - meditasjonene fra denne rettetten er senere utgitt i bokform (bl.a. på svensk - *Ett tecken som väcker strid*).

Etterhvert ble restriksjonene overfor Kirken i Polen mindre, og kardinal Wojtyla begynte en utstrakt reisevirksomhet - her kom hans usedvanlige språkkunnskaper til nytte. I forbindelse med Den eukaristiske kongress i Sydney i Australia i 1973 la han reisen om Asia, og både i 1969 og 1976 var han på rundreise i Canada, USA og Latin-Amerika og besøkte bl.a. polske grupperinger. Reiser til Vest-Tyskland i 1974, 1977 og 1978 var ledd i hans innsats for å forsone det polske folk med dets tidligere erobrere og undertrykkere. Sammen med erfaringene fra konsilet bidro disse reisene til å gjøre kardinal Wojtyla bedre kjent med verdenskirken, samtidig gjorde de ham selv mer kjent innen Kirken rundt om i verden og bidro på sin måte til å bane veien for det som hendte den 16. oktober 1979: Karol Wojtyla ble valgt til pave og tok navnet pave Johannes Paul II.

Artikkelen bygger hovedsakelig på materiale utarbeidet til pavens besøk i Canada for noe år siden

Stort tap uten kontakt med Roma

— Vi mistet svært mye da de kirkelige båndene til Vatikanet ble brutt i og med reformasjonen på 1500-tallet. Fra å være et samfunn og en kirke med naturlige bånd til europeisk tanke- og åndsliv, ble vi isolert.

Det sier Sveriges ambassadør ved Den Hellige Stol, Lars Bergquist. Bergquist understreker at han ikke selv er katolikk. Bergquist var nylig vert for en større nordisk pressegruppe som var i Roma i forbindelse med pavebesøket i Norden i juni.

De siste fire månedene har Bergquist, Sveriges tidligere ambassadør i Beijing, vært i gang med å gjenopprette noe av den kontakten som har ligget nede i 450 år. Sent i fjor flyttet Sverige sin ambassadør ved pavestolen til Roma.

Bergquist sier at det i dag er tre felter der Sverige umiddelbart har nytte av den diplomatiske kontakten til pavestolen: Vatikanet som velinformert lyttepost i alle internasjonale spørsmål, Den katolske kirkes omfattende arbeid for fred og forsoning i verdens konfliktområder, og kirkenes sterke engasjement for menneskerettigheter.

De andre nordiske ambassadørene er fortsatt sideakkreditert fra andre poster. I Norges tilfelle er det ambassadøren i Bern som også ivaretar kontakten til pavestolen.

Ambassadør Bergquists erfaring er at det er svært vanskelig å håndtere kontakten til Den Hellige Stol fra noen annen plass enn Roma.

— Kontakten med Vatikanet forutsetter at man er her på heltid. Ellers opparbeider man seg ikke de nødvendige forbindelsene, også på det fortrolige plan, sier han.

Overproduksjon?

Troskongregasjonens formann, kardinal Joseph Ratzinger, har i en samtale med italiensk presse gitt uttrykk for at man kanskje bør være litt mer tilbakeholden med salig- og helgenkåringer i Kirken enn man har vært i det siste. I de ti årene Johannes Paul har vært pave, er det foretatt 250 helgenkåringer og 300 saligkåringer — nesten like mange som under samt-

lige tidligere paver tilsammen.

Flere av de nye helgener var ukjente utenfor sitt hjemlige område og er forblitt det. Ifølge Ratzinger bør man kanskje tenke nærmere over det budskap en «foreslått» helgen har til verden i dag, og skille mellom dem som har et budskap til en begrenset gruppe, og dem som har et viktig budskap til «det store flertall av troende». Til denne siste kategori regnet

Ratzinger bl.a. den salige Niels Stensen, den danske 1700-talls vitenskapsmann og biskop som ble saligkåret sist høst.

Talsmenn for Vatikanet hevder at man ikke har sluppet av på kravene når det gjelder saligkåringer. Kongregasjonen som står for arbeidet med salig- og helgenkåringprosesser, er Vatikanets største og beskjeftiger over 100 ansatte og rådgivere.

THE TABLET

Paven — ingen Billy Graham

7

— Paven kommer ikke til Norden som en Billy Graham, for å be folk omvende seg og komme fram for å bekjenne. Hensikten er ikke å oppfordre lutheranere til å bli katolikker, men å vise at det å tro på Gud er en del av det å være menneske, sa tredjemann i Vatikanets ledelse, den australske erkebiskop Edward I. Cassidy, da han mottok drøyt 50 nordiske pressefolk på besøk i Vatikanet nylig. Besøket var en forberedelse til pave Johannes Paul II's reise til de fem nordiske land 1. — 10. juni.

I en kortere audiens sa Vatikanets «statsminister», kardinal Agostino Casaroli, at besøket vil vise at nordiske lutheranere og Den katolske kirke «virkelig er venner». — Etter at dere har vært isolert fra oss i flere århundrer, har vi nå anledning til å fornye vår kunnskap om hverandre, sa Casaroli.

Hovedansvarlig for Vatikanets kontakt til andre kirker, den nederlandske kardinal Johannes Willebrands, minnet de nordiske pressefolkene om at «det er mer som forener oss, enn som skiller».

På spørsmål om økt enhet mellom kirkene innebærer at lutheranere og andre må begi seg tilbake til «moderkirken», sa Willebrands at det ikke er mulig å skru tiden tilbake til 1500-tallet. Både på katolsk og protestantisk hold er det skjedd endringer som gjør at utfordringen nå er å gå sammen inn i fremtiden, mente Willebrands. Han minnet likevel om at uttrykket «moderkirken», som historiebeskrivelse, påpeker en utvik-

ling som det ikke er uenighet om. — Dette gjelder også i Norden. Det har aldri vært noe brudd til bunns mellom Den katolske kirke og lutheranerne, sa Willebrands. Han viste til troen på en treenig Gud, den felles forståelse av dåpen og den store graden av enighet i forståelsen av nattverden.

— Nordmenns religiøse skikker har alltid vært norske. Den katolske kirke kan favne alle uttrykk for den samme tro, sa Willebrands.

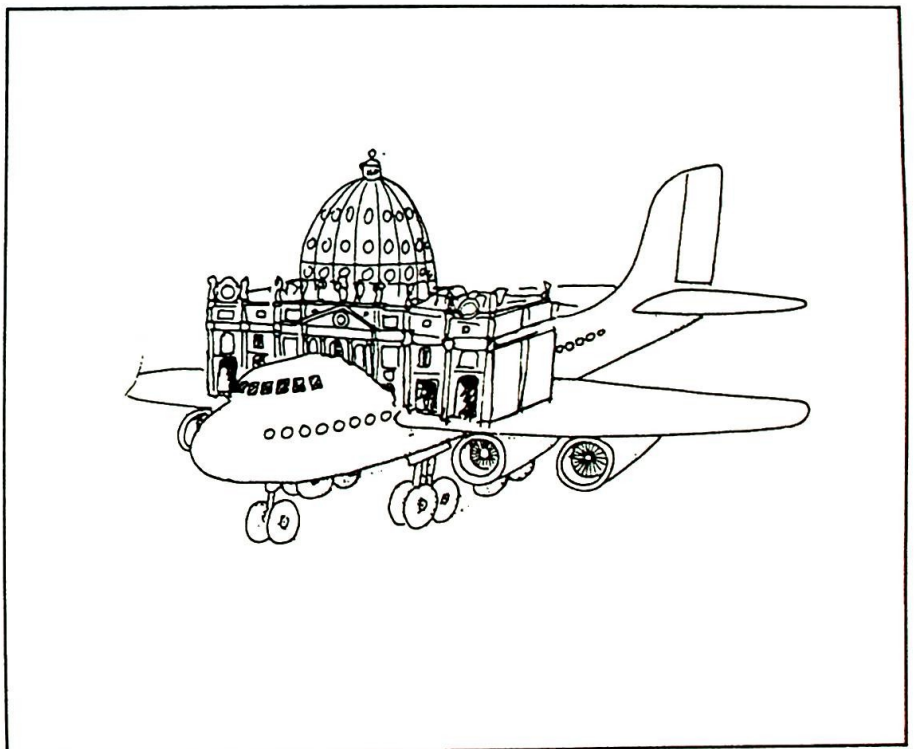
Erkebiskop Cassidy sa at pavens Nordenbesøk er ulikt alle andre. — For første gang besøker Johannes Paul II områder der flertallet tilhører en annen kristen kirke enn Den ka-

tolske, dette gjør forberedelsene til hva paven skal si om kontakt mellom kirkene, mer krevende enn ved noen annen reise.

Cassidy la til at paven i mer enn et år nå har vært aktivt opptatt med å forberede seg til Nordenbesøket. Gjennom samtaler og lesning setter han seg inn i såvel kirkehistorien som situasjonen i dag.

Med hjelp av personalet i Vatikanradioen forsøker paven dessuten å lære seg endel ord og uttrykk på de fem nordiske språkene. — For en som ikke har forsøkt det før, kan jo dansk være litt av en anstrengelse, sa erkebiskop Cassidy.

KIT

*O hellige gjestebud
hvor vi næres av Kristus selv,
hvor minnet om hans lidelse gjenkalles,
sjelen fylles med takk,
og hvor et løfte gis oss om en fremtid i ære.
Alleluja.*

Gammel spansk antifon for Kristi Legemsfest

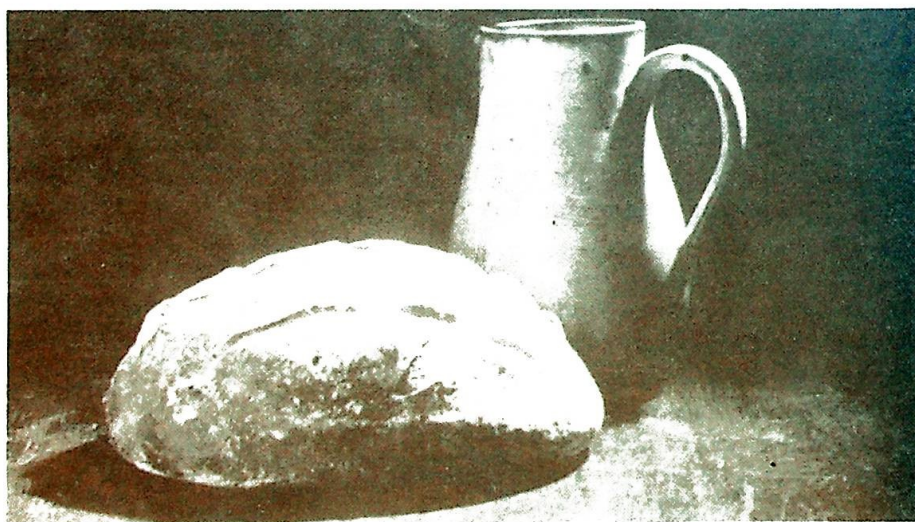
Nattverden

Det var om formiddagen 13. desember 1944 i konsentrasjonsleiren Buchenwald. Fra bakkekammen oppe ved krematoriet blåste en sur vind blandet med enkelte snøfugg inn over appellplassen, som på det nærmeste var tom. Bare nederst, opp mot de lave brakkeene som innrammet plassen, stod noen hundre mann som var kommet fra transport om morgenen, og som ventet på å bli avluset. Geleddformasjonen fra innmarsjen var etterhvert gått i oppløsning, og de avtegnert seg klyngevis mot brakkeveggen bak dem.

Det var sjelden virkelig synd på de deporterte norske studentene. Røde Kors mistet aldri helt kontakten med dem, og selv om den ikke alltid ble håndhevet, forelå Reichsführers ordre om at de skulle behandles «anstendig». Gjensynet med Buchenwald denne vinterdagen innunder jul var likevel dystert, for massene av fanger som ble drevet vestover under presset av tilbaketoget i øst hadde for alvor gjort leiren til et overbefolket helvete. Studentene hadde vært lenge underveis, til fots og i godsvogner, de siste par ukene uten matforsyninger, og selv om de var langt fra å ha antatt form av skjeletter, var stemingen ikke høy.

Da skjedde en liten ting, så ubetydelig at den forble ubemerket av nesten alle. Sammen med tre kamerater stod jeg lent mot brakkeveggen, og vi forsøkte så vidt jeg husker å muntre hverandre med vitser om den lugubre desinfeksjonsprosess vi visste ventet oss. Med ett merket jeg at brakkevinduet bak meg ble pres-

set opp på gløtt, og en utmagret arm kom frem. «Kamerad! Du hungrig». Det var det hele, men det lå en liten brødkalk i hånden min, og jeg skimtet stripene i fangedrakten idet han ble borte innover mellom sengene i brakkemørket. Jeg betraktet den steinharde lille brødkalken. Han, den ukjente, visste hva han risikerte om han var blitt oppdaget, og hans utpinte legeme trengte skalken mer enn vi. Likevel hadde han gitt oss den som om han hadde gitt seg selv: «Kamerad! Du hungrig».

Hvor langt vi tenkte den gang, husker jeg ikke, bare at vi syntes det var noe beskjemmende og meningsløst i at denne utsultede fangen skulle gi oss sitt eneste brød. Men han var vekk, og vi så glupske på brødet, for vi var sultne. Og jeg tok det og brøt det av alle krefter, først på langs, deretter på tvers, og gav mine tre kamerater og meg selv. Men jeg ut-

talte ingen ord. Vi tidde, tygget og tenkte på lite annet enn at vi hadde mat i munnen.

Det hører med til historien at de deporterte danske politifolkene i Buchenwald et par timer senere hadde etablert en hjelpeaksjon. De var arrestert som korps, og som «ariske ordenshåndhevere» nøt de en viss respekt hos leirkommandanten. De gikk i sivil, ikke i striper, og hadde innenfor piggråden en viss bevegelsesfrihet som tillot dem å gjøre mye godt ved hjelp av de til-

skudd de fikk motta utenfra. Sengetepper fulle av dansk brød, smør, ost og pølse ble båret ned på nærmeste latrine og servert på dette bisarre skjulested med dansk jovialitet: «Har I havt det slem? — Nu må I spise!» Det ble et etargilde, og jeg tror ikke vi da hadde mange tanker til overs for den dødens forgård som omgav oss. Men den dag i dag er det umulig

GERTRUD VON LE FORT:

Kirkens stemme

å finne noe fornedrende eller vulgært over vår grådighet dengang – sammenlignet med det inntrykk vi vanligvis får av en norsk julefeiring, var det nesten noe sakralt ved den.

Dette er nå et minne og kan til og med hentes frem igjen med en slags husker-du glede. Deporterte gir av og til etter for underlige nostalgiske impulser. Men bildet av den utmagrede fangen som satte livet inn for å gi sitt brød, er ikke et vanlig minne. Københavnpolitiets hjelpeaksjon var utvilsomt der og da mer effektiv, og den danske hjertelighet og giverglede er en opplevelse man ikke glemmer. Men i konsentrasjonsleiren, som andre steder, også i velferdsstaten, kommer det øyeblikket da vanlig brød ikke lenger duger. Da viser fangen i brakkevinduet seg som den han egentlig er. Han blir mer enn et minne, han blir håpet som sprenger fremtidens grenser, det eneste sanne i en forløyet verden. Han er livets brød. Men det skjønte han ikke selv da han på sitt hjelpeløse tysk uttrykte sin kjærlighetserklæring til menneskene: «Kamerad! Du hung- rig».

Fra «Bergens Tidende»

Enda har jeg urskogens blomster i armen, enda har jeg dugg i håret fra menneskets ophavsdaler.

Enda har jeg bønner som ingen lytter til, enda vet jeg hvordan torden temmes, og vann vel- signes.

Enda bærer jeg i mitt skjød ørkenens hemme- ligheter, enda bærer jeg på mitt hode grånedede tenkeres edle vevning.

For jeg er mor til alle barn av denne jord, hvorfor laster du meg, verden, at jeg får være stor som min himmelske far?

Se, i meg kneler folk som forlengst er gått bort, og ved min sjel lyser mange hedninger etter det evige.

Jeg var hemmelig i deres gudetempler, og dunkelt i deres vismenns tale.

Jeg var på stjernetydernes tårn, jeg var hos de ensomme kvinner som ånden hjemsokte.

Jeg var alle tiders lengsel, jeg var alle tiders lys, jeg er tidenes fylde.

Jeg er det sted der alt møtes, jeg er den evige ene!

Jeg er alle deres vei-ers vei. På meg drager årtusnene til Gud!

(Til norsk ved Ørnulf Ranheimsæter.)

Peru: sult og elendighet avler
terrorisme og vold

Kardinal Juan L. Ricketts, erkebiskop av Lima, betegner sulten og elendigheten i Peru som direkte årsaker til terrorisme og vold i landet. Overfor de stadig mer tilspissede sosiale og økonomiske problemer tiltar volden, og respekten for menneskeliv synker, skriver erkebiskopen i et hyrdebrev.

KATOLSK ORIENTERING

Kirken i Litauen

For første gang siden annen verdenskrig har det vært mulig å utnevne residerende biskoper for to erkebispedommer og ett bispedomme. Ytterligere tre områder har fått apostoliske administratorer, og blant dem er to byer som i lang tid har vært helt uten kirkelig ledelse.

Vatikanet bedømmer utbyggingen av det katolske hierarki som en stor fremgang for den lokale kirke og for pavestolens diplomati. Av de tre baltiske sovjetrepublikker er Litauen den mest katolske stat med ca. 80% katolikker.

KATOLSK ORIENTERING

Pavens profil sett med en

Hvilke tanker gjør Norges første professor i misjonsvitenskap og økumenikk seg om pave Johannes Paul og hans Norgesbesøk? St. Olav ba *Nils Bloch-Hoell II* svare på spørsmålet – og fikk straks vennlig tilslag.

Fra en privataudien hos Johannes Paul II, tyve minutter på tomannshånd, har jeg tre synlige minner: fotograf Felicis bilder, en kunstmappe, *Raphael*, ugitt av Vatikanet i samarbeid med U.N.E.S.C.O. og en audiensmedalje med et portrett av Johannes Paul II i profil. Profilen er knudret og kraftig. En face gir pavens ansikt også inntrykk av en sterk karakter, disiplinert, men ikke bundet, bestemt, men ikke barsk, vennlig, ofte smilende, et godt ansikt.

Paven er kjendis i verdensformat. «Alle» kjenner hans skikkelse og har hørt hans malmlulle røst. Hvordan er han som menneske? Det beror noe på øynene som ser. Men noe er alment kjent. Paven er menneskelig, *medmenneskelig*. I respekt for de folk han besøker, kysser han landets jord når han setter sin fot på den. Han er sportstrenet. Man vet at paven er idrettsglad. Han er avbildet i italienske aviser i gammeldags skiutstyr, på tur i de italienske alper. Noen få har også sett bilde av paven idet han stuper ut i sjøen eller bassenget. Han menneskelige profil står i slående kontrast til hans forgjenger fra 1939 til 1958, den aristokratiske og autoritære Pius XII. Det ville ha vært utenkelig for Pius å tillate of-

fentliggjort et bilde av ham selv iført noe som helst annet enn pavelig skrud. Pius' bydende blikk ventet at man knelte for ham eller i det minste kysset hans ring. Johannes Paul II er totalt forskjellig. Da jeg kom inn i hans bibliotek i 1984, sto han innenfor døren og ønsket velkommen med et fast håndtrykk og et varmt smil. Paven virker ekte. Man kjenner seg vel sammen med ham. Han skaper nærhet istedenfor avstand. Hans poetiske talent og sans for sang, musikk og teater er vel kjent. I møte med folkemassen har han en karismatisk utstråling, og ansikt til ansikt er han «en likandes kar.»

Paven er en lærd mann, med glimrende eksamener og to doktorgrader. Johannes Paul II har en *teologisk profil*. Det har såvisst ikke alle paver hatt. Hans første doktoravhandling behandlet trosbegrepet hos den spanske mystiker Johannes av Korset. Men hans store bok om det handlende menneske, *The Acting Man* (Person und Tat) er mer typisk for ham. Paven er ikke, som noen synes å tro, tradisjonalist eller nythomist. Han er personrettet, *personalist*. Han regnes som konservativ, unntatt i spørsmål om arbeideres rett til frie fagbevegelser og til å

streike. Noen bruker sterkere uttrykk enn konservativ. Ortodoks er en bedre betegnelse for hans teologiske profil. Han står for hele den katolske kirkes kristendomsforståelse, tolket i overensstemmelse med Det annet Vatikankonsils vedtak. Hans økumeniske holdning er rotekte, men han er ingen økumenisk pådriver.

Johannes Paul II er *polsk*. Bare den som kjenner Polens sterke kirke, kan forstå paven. Likevel er ikke paven nasjonal i snever betydning. Han er den globale overhyrde for verdens største religionssamfunn og er den mest reisende pave historien har sett. Allerede nå er det klart at Johannes Paul II står frem som en av de mest betydelige paver i tiden etter reformasjonen.

Skulle hans økumeniske trosfelle fra en annen kirkefamilie i ærbødighet driste seg til å gi uttrykk for noen ønsker, som deles av mange katolske medkristne, måtte det være disse:

1. Måtte Johannes Paul II med troens vågemot praktisere sterkere Vaticanum II's kollegialitetstanke også når biskoper skal innsettes.

2. Måtte Johannes Paul II åpne for at den katolske kirkes sekularprester kan inngå ekteskap, ikke minst av hensyn til den såkalte tredje verden.

3. Måtte paven gi katolske kvinner større frihet til å bruke sine ressurser i kirkens tjeneste.

4. Måtte paven åpne kirkens nattverdord for medkristne som fullt ut deler den kristne tro, uttrykt i de

Prest regjeringsmedlem

Den katolske presten Rufin Julius er utnevnt til minister for minoritetsgrupper i den pakistanske regjering. Den 43 år gamle presten ble valgt inn i nasjonalfor-samlingen i fjor. Han er den første kristne som innehar denne stillingen og også den eneste kristne embedsmann på så høyt

nivå. Ifølge katolsk praksis skal prester ikke inneha politiske stillinger, men biskopen av Lahore, som i utgangspunktet var negativ til Julius' kandidatur, trakk sine innsigelser tilbake etter samtale med andre prester og den lokale Kommisjon for rettferdighet og fred. THE TABLET

Sovjet: Enda et kloster gjenåpnet
Ifølge sovjetiske aviser er Maria Himmel-fart-klosteret i den moldaviske sovjetre-publikken gjenåpnet — etter å ha vært stengt i 26 år. 15 munkar har allerede rykket inn i klosteret, som ble opprettet i 1545. KATOLSK ORIENTERING

økumenisk medkristens øyne

11

økumeniske bekjennelser, med vekt på treenighetens og inkarnasjonens

mysterium og troen på Kristi real-presens i nattverden.

Rune Blom - J. Bell

Kristne minoriteter i Midtøsten

I et radioinnlegg nylig — i forbindelse med konflikten i Libanon — pekte Trond Bakkevig på et fenomen som ofte blir oversett i aktuelle reportasjer fra Midtøsten. Bakkevig, som er generalsekretær i Mellomkirkelig Råd, tok utgangspunkt for sine kommentarer i et brev — til kirker over hele verden — fra Midt-Østens felleskirkelige råd. Dette rådet har som medlemmer alle større kirkesamfunn i Libanon og i hele Midt-østen.

I brevet ber rådet om økt humanitær støtte og om påtrykk for å finne frem til politiske løsninger på konflikten i Libanon, der borgerkrigen nå har pågått i 15 år. Brevet peker også på den sentrale rolle enkelte kirkelige ledere har hatt i

forsøkene på å finne løsninger som kan være akseptable for alle parter i Libanon.

Bakkevig mener at brevet fra kirkerådet avslører «et interessant, men ofte oversett politisk fenomen: I de fleste arabiske land, ikke bare i Libanon, fins det gamle kristne minoriteter. På grunn av god utdanning spiller de ofte viktige roller både på det politiske og det økonomiske plan. I Syria, Irak og Egypt, for ikke å snakke om blant palestinerne, er dette spesielt fremtredende. Det er kristne og kirker som i over tusen år har levd i ulike former for sameksistens med muslimer. De har et klart ønske om at det må være en fredelig sameksistens. For de vet at voldsbruk alltid rammer minoriteter.»

Når de kristne kirkene går inn for megling og våpenhvile og politiske løsninger, da er dette viktige politiske signaler, mener Bakkevig, «for det viser at det ikke uten videre er slik at kirkene stiller seg bak de såkalte kristne styrkene i Libanon.» Imidlertid advarer han mot overdreven optimisme i forbindelse med initiativet fra Midtøstens felleskirkelige råd, og velger heller å se det som «et uttrykk for at det i konflikter med religiøse overtoner er viktig å utnytte det mulige fredspotensial som også finnes blant religiøse grupper. I Libanon er i alle fall situasjonen slik at alt er bedre enn de konstante forsøk på å skyte seg til løsninger.»

«Verden i dag», radio P1

Turismen – en mulighet for kirken?
«Like sikkert som mange ønsker sol, like sikkert er det at folk i dag er på leting. De søker både stillhet og andre opplevelser. Derfor ser jeg nettopp ferietiden som en kolossal mulighet som kirken ikke kan la ligge.»

Uttalelsen kommer fra Elisabeth Fougner Ro, til daglig markedsjef ved et

store Oslo-hotell, nå medlem av et utvalg, nedsatt av Kirkerådet, som har kommet med forslag til menigheter og bispedommeråd.

Utvalget ser gjerne at kirkene skal være åpne hele dagen slik at folk kan gå inn og ha en stille stund. Videre ønsker man at de kirker som ligger nærmest hovedveiene, skal ha ekstra tilbud til turistene. «Uten

tvil vil mange veifarende, som vanligvis ikke går i kirken, stoppe opp for å få med seg en andakt eller en konsert. Vi vet at kirkefremmede langt lettere går i kirken når de er borte enn hjemme.» sier Elisabeth Fougner Ro, som mener at mennesker på reise er «en kjempemessig mulighet for kirken».

NATIONEN

Pavebesøk i Norge i middelalderen

Pave Johannes Paul IIs Norgesbesøk er en historisk begivenhet, men «det er ikke noe nytt at paver reiser», skriver historieprofessor Sverre Bagge, som på St. Olavs oppfordring formidler litt av hva annalene beretter bl.a. om høye geistlige herrers Norgesbesøk i tidligere tider.

Det er ikke noe nytt at paver reiser. Middelalderens paver gjorde det ofte, av to grunner. For det første var det nødvendig for å vinne tilslutning og få gjennomført reformer og nye tiltak i forskjellige deler av kirken. For det andre hadde paven en rekke mektige fiender, som gjorde at Roma ikke alltid var et trygt oppholdssted. Leo 9. (1049-54) innledet den kirkelige reformbevegelsen i høymiddelalderen ved å reise rundt i Frankrike og Tyskland og holde konsil. I den følgende tiden gjennomførte en rekke av hans etterfølgere lignende reiser, eller de sendte sine personlige representanter. I 1152 eller 1153 fikk Norge besøk av en slik representant, kardinal Nicolaus Brekespear.

Nicolaus var født i England i beskjedne kår, dro i ungdommen til Frankrike for å studere og gjorde seg snart bemerket ved lærdom og dyktighet. Han ble valgt til abbed i klosteret St. Ruf i Provence. Her kom han i strid med munkene og dro til Roma for å legge saken frem for paven. Paven, Eugenius 3. (1145-53) ble begeistret for ham og utnevnte ham til kardinal. Han fikk

snart en fremtredende stilling ved kurien og ble valgt til pave i desember 1154, kort tid etter at han var kommet tilbake fra Norge. Han tok navnet Hadrian 4. og er den eneste engelske pave i historien.

I sagaen gir kardinalens besøk et pust fra den store verden i et fredelig intervall mellom to serier av blodige tronstridigheter. Snorre forteller bl.a. dette om det celebre besøket:

«Kardinalen Nicolaus fra Roma kom til Norge i Haraldssønnenes dager (...) Kardinalen var harm på Sigurd og Øystein, og de ble nødt til å forlike seg med ham. Men han var overmåte vennlig mot Inge og kalte ham sin sønn. Da de alle var forlikt med ham, ga han samtykke til at Jon Birger-son ble satt til erkebiskop i Trondheim, og han ga ham det klede som heter pallium. (...) Ikke har det kommet en utlending til Norge, som alle mennesker satte så høyt, eller som har hatt så mye å si hos folk som han. Han reiste sørover med store vennegaver, og han sa at han alltid ville være

nordmennes best venn. (...)

Så sier de som i hans tid kom til Roma, at aldri hadde han så viktige saker å tale med andre menn om at han ikke først talte med nordmennene når de ville tale med ham. Han var ikke lenge pave. Nå blir han regnet for hellig».

Besøket var mer enn en høflighetsvisitt, og det berørte mer enn «indre-kirkelige» forhold. Historikerne har ofte lurt på hvorfor kardinalen behandlet de tre kongene så forskjellig. Har der vært dypere kirkepolitiske motsetninger mellom dem? Det vet vi ingenting om. Forklaringen kan godt ligge i deres personlige livsførelse. Den vanføre kong Inge var av gode grunner nødt til å føre et nokså pyntelig liv, mens de to øvrige kongene utfoldet seg på måter som må ha vært vanlig blant unge menn i samfunnets toppsjikt, med kvinnehistorier, feider og plyndringsferder i utlandet. Der var ingen skarpe grenser mellom det private og det offentlige eller det personlige og det politiske i middelalderen, og kardinalen kunne opptre med myndighet overfor både konger og lokale geistlige.

Personlige kontakter er viktige i moderne diplomati. De var enda viktigere i middelalderen. «Den gode kardinal» ble et begrep i senere norsk historie og en person som man med rette eller urette påberopte seg i kontroversielle saker. Men hans besøk kom også til å bidra til varige endringer, både innad i Norge og i forholdet til pavestolen. Ved sin ankomst til Norge har kardinalen tyde-

Den katolske kirke legalisert

Den polske nasjonalforsamling vedtok nylig en historisk lov som gir den katolske kirke rettslig status i det kommuniststyrte Polen for første gang siden 1945 – kun to stemte mot. Den nye loven innlemmer bl.a. de 62.000 medlemmene av landets presteskap i det offentlige trykkesystem. Det er ventet at diplomatiske forbindelser snart vil bli opprettet mellom Polen og Vatikanet.

VÅRT LAND

ligvis fått kalt sammen et riksmøte, det første i norsk historie. Her har han selv presidert, og en rekke viktige beslutninger, både for kirken og befolkningen forøvrig, er blitt fattet. Den viktigste var opprettelsen av erkesetet, som skapte en enhetlig ledelse av den norske kirke og samtidig knyttet den nærmere paven. Etter valget måtte erkebiskopen selv reise til paven og hente sitt verdighetstegn, palliet – et hvitt, vevet ullbånd med sorte kors – og han måtte, personlig eller ved fullmektig, besøke paven hvert tredje år. Kardinalen fikk også opprettet domkapitler og skoler ved de norske bispesetene og fikk antagelig gjennomført regler for bispe- og prestevalg, som ga kirken større uavhengighet av verdslige myndigheter. Ellers gjennomførte han en rekke tiltak for å styrke kirkens organisasjon og økonomi og dens kontakt med Roma, og for å bringe seder og samfunnsliv i Norge mer i samsvar med kirkens idealer. Bl.a. fikk han innført forbud mot å bære våpen i byene.

Fra den følgende tiden kjenner vi til en betydelig korrespondanse mellom paven og den norske erkebiskopen, norske geistlige på studiereiser i utlandet, en egen geistlig litteratur og en ganske omfattende kirkelig lovgivning. Under erkebiskopens ledelse kom også den norske kirke til å gjøre seg mer uavhengig av kongemakten og skaffe seg stor politisk innflytelse, så stor at det i neste omgang ledet til kirkestriden under kong Sverre. Alt dette skjedde ikke på grunn av kardinalens besøk, men

Nidaros Domkapittels segl. Biskopen i midten omgitt av fire kanniker – overvåket av Kristus.

det var en viktig etappe i utviklingen. Nicolaus Brekespear fortsatte tradisjonen fra Leo 9. og bidro gjennom personlige kontakter til å knytte kirkens utkantområder nærmere til Roma. I neste omgang kunne slike besøk erstattes av en sterkere og mer enhetlig kirkelig organisasjon.

Nicolaus Brekespear er ikke den eneste pave som i løpet av sin karriere har besøkt Norge. Hvor mange det har vært, vet jeg ikke, men et eksempel til kan være verd å nevne. I katedralen i Siena er der en serie fresker av Pinturicchio, malt på begynnelsen av 1500-tallet, som forteller om byens store sønn, Enea Silvia Piccolomini. Enea var en lærd humanist og forfatter av flere bøker. Han var også kjent som brevskriver, og hans erindringer i dagbokform regnes som ett av renessanselitteraturens mesterverker. Ved siden av sitt forfatterskap var han politiker og diplomat. Han levde et mangfoldig

liv ved forskjellige fyrstehoff, ikke alltid i samsvar med kirkens idealer. I sine skrifter kritiserte han pavedømmet. I 1430-årene sluttet han seg til opposisjonen mot den sterke paven, utmerket seg som diplomat i hans tjeneste og ble til sist valgt til pave under navnet Pius 2 (1458-64). Som pave tok han sitt høye verv alvorlig og hører til de mer betydelige på 1400-tallet. En av freskene i Siena beskriver en reise til Skottland under Eneas konsiliære periode, og innskriften under forteller at skipet ble drevet ut av kurs, og at han landet i Norge og først etter store vanskeligheter og strabaser nådde frem til sitt mål. Reisen ble altså ingen stor begivenhet i norsk historie, og den senere pave har ikke etterlatt seg noen skildring av den. Men freskene i Siena er vel verd et besøk, og ikke bare av patriotiske grunner!

Ikke bare varehandel

Ifølge visepresidenten i det pavelige råd *Cor Unum*, biskop Alois Wagner, er planene for et forenet Europa ensidig rettet mot «det materielle.» Men «harmonisering» av Europas utvikling, må også gjelde kirkelig-religiose, kulturelle og sosiale «områder.» Kirken utfordres til innsats for de åndelige verdier i Europa. Biskopen betegnet Kirken som en «åndelig pace-maker» for et forenet Europa: Kirken er allerede «uten grenser.» KNA

Mennesket har forrang over kapitalen

Den internasjonale katolske komité for innen-europeisk migrasjon (CCMIE) frykter at EFs planlagte indre marked – som skal realiseres i 1992 – vil gi fri varehandel og kapitalbevegelse forrang fremfor «fri flytterett» for mennesker. Kommisjonens formann, monsignore Silvano Ridolfi, antar at «fri migrasjon» bare vil gjelde for arbeidstakere, ikke for deres familie. Han advarte under

CCMIEs årsmote nylig mot et «antropologisk skisma», som deler mennesket i to deler – arbeidskraft og person – og krevde at familiens rettigheter må beskyttes innen EF. Når det frie marked opprettes, vil mobiliteten øke blant europeiske arbeidstakere – det vil innebære øket behov for hjelp til å finne seg til rette i nye omgivelser. Europa er til for menneskets skyld, ikke omvendt, understreket Ridolfi.

KNA

14 Per Bjørn Halvorsen: Kristen enhet anno 1889

En norsk katolsk preken anno 1889 om kristen enhet ville sannsynligvis inneholdt klar, triumfalistisk tale om «den umaadelige forskjell paa vor, den enesaliggjørende lære, og enhver anden» (St. Olav 1898) og lignende sterk kost. Og en ditto luthersk ville antagelig ikke lagt fingrene imellom når det gjaldt papistiske villfarelser.

Idag er tonen en annen – heldigvis. Hvordan de lyder fra katolsk hold, viser pater *Per Bjørn Halvorsen* i følgende preken, skrevet i anledning årets Bønneuke for kristen enhet.

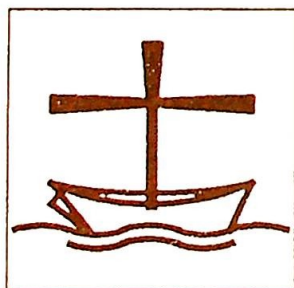
De kristnes enhet er apostelen Paulus' tema i følgende avsnitt fra hans første brev til korinterne: «Brødre, legemet er ett og har allikevel mange lemmer. Og omvendt: om der enn er mange lemmer, utgjør de sammen bare ett eneste legeme. Og slik er det også med Kristus. For vi er alle døpt i én Ånd, til å være ett legeme.» Paulus bruker altså menneskelegemet som et bilde på hvordan forskjellige deler kan gå sammen i en enhet. Ja, bildet er mer enn bare en sammenligning, for han sier andre steder at alle vi som er døpt, er døpt inn i enhet med Kristus som er nesten fysisk av karakter: Vi blir ved dåpen lemmer på Kristi døde og

oppstandne legeme. Derfor kan apostelen si det så sterkt at vi allerede er døde og oppstandne med og i Kristus.

Enheten mellom alle kristne, den enheten som har sin grunn i dette enhetens fellesskap i Kristus – en enhet som bygger på enhet i tro og kjærlighet – har derfor vært kirken maktpåliggende alt fra apostolisk tid. Allerede Paulus møtte problemet med splittelse; det var jo tydeligvis den direkte foranledning til at han skrev sitt første brev til korinterne: «For det er blitt meg fortalt, mine brødre, av Kloes folk at det er stridigheter bland dere.» I kirken i Korint er det oppstått sekter, en Paulussekt, en Apollossekt, en Kefassekt, ja, til og med en Kristussekt. Og Paulus bemerker med bitende ironi: «Er da Kristus blitt delt? Eller var det kanskje Paulus som ble korsfestet for dere?» – Dette er den direkte foranledning til at Paulus benytter seg av bildet med legemet for å si at det finnes en enhet i et legitimt mangfold. Der ligger løsningen, men der ligger også problemet, for hvor langt er det mulig å gå i mangfold

før enheten brytes? Som sagt, dette problemet er like gammelt som kirken selv, og det har gitt seg mange nedslag allerede i de nytestamentlige skriftene. Og allerede urkirken visste å skille ut folk som for sterkt avvek fra den gjengse, dvs. den katolske, kristentro.

Hvordan oldkirken i lengden ville ha taklet problemet, vil vi aldri få vite, for allerede på begynnelsen av 300-tallet begynte keisermakten å føle seg kallet til å ivareta kirkens enhet. Keiser Konstantin satset på kristendommen for å skape enhet i imperiet, dvs. han satset på kristendommen for at den skulle tjene en målsetning den aldri var tiltenkt fra Mesterens side. Følgene ble da også ganske riktig katastrofale. I Vest forsøkte Konstantin å få slutt på det donatistiske skisma med våpenmakt, i Øst presset han igjennom et forhatet kompromiss i den arianske strid som styrket den kristne kirke ut i flere hundre års opprivende strid. Den keiserlige – skal vi kalle den den imperialistiske – løsning på enhetsproblemet i den kristne kirke har alltid vært katastrofal. Den har av-

Den «ny-okkultiske» bølgen

«Mennesker kan risikere å gjøre seg selv en bjørnetjeneste og stote på mange skuffelser, dersom de lar parapsykologien inngå som ledd i en slags religiøs forståelse», sier Nils Johan Lavik, professor i psykiatri ved Universitetet i Oslo. «Man blander kortene og skaper en merkelig miks ut av det — slik man finner i New

Age-bevegelsen, — en slags blanding av Østens mystikk, astrologi og healing...

Vi ser sterke oppløsningstendenser i våre dager. I en tid hvor vedtatte normer plukkes fra hverandre, føler mange en sterk frustrasjon og higer etter en trygg plattform i livet. For mange er kirken ikke noe fullgodt alternativ. Da forekommer det fristende å ta enkle snarveier — til

bevegelser av mer eller mindre mystisk art som det er flust av i en kulturell krisetid...

Det er viktig heller å akseptere at det finnes en rekke fenomener vitenskapen ikke kan forklare, enn på død og liv fabrikere patentsvar, slik man finner så mye av i den «ny-okkultiske» bølgen i dagens samfunn.» Fra et intervju i «VI OVER 60»

født splittelse etter splittelse, skisma etter skisma. Man kan ganske enkelt ikke tvinge hverken tro eller kjærlighet med militære eller politiske midler.

I dag har keiseren opphørt å interessere seg for kristen enhet, og takk for det! Vil så vi kristne, vil så kirkesamfunnene, klare å finne sammen til enhet i tro og kjærlighet på egen hånd, under Den Hellige Ånds ledelse? Ingen forventer vel at jeg her og nå skal svare et klart ja eller et klart nei på dette spørsmålet. La meg heller kort legge frem elementer til svar, elementer hvor jeg føler meg på sikker grunn.

For det første: Arbeidet for kristen enhet er etter Kristi vilje. Det er sjelden lett for oss syndere å vite om våre handlinger er etter Kristi vilje eller ikke, men arbeider vi for kristen enhet, kan vi for en gangs skyld være helt visse.

For det andre: Enhet er ikke ensretting. «For hvis hele kroppen skulle være øye, hvordan skulle den så kunne høre,» sier Apostelen. «Enhet i et forsonet mangfold,» sier moderne lutheranere, og de har rett. Vi katolikker har altfor lett for å forveksle enhet med uniformitet, med ensretting. Dette er i det lange løp ingen farbar vei.

For det tredje: Enheten må være katolsk, dvs. altomfattende — «unam sanctam catholicam.» Dette innebærer bl.a. at enhet ikke nødvendigvis innebærer organisatorisk enhet. I de første tusen år var den hellige katolske kirke ingen organisatorisk enhet. Den var en kommu-

nion, et fellesskap av lokalkirker, et samfunn i tro og kjærlighet, og deres enhet viste seg i at de delte den samme nattverd. Bildet på enheten var den lokale biskop, og bildet på samfunnet, på kommunionen mellom de enkelte biskoper og dermed mellom de enkelte lokalkirker, var den romerske biskop som den første blant likemenn. Den måten som enheten i vår katolske kirke nå fungerer på, nemlig som en organisatorisk enhet med paven som øverste leder, er ingen brukbar modell for enhet mellom alle kristne.

For det fjerde: Dåpen utgjør allerede et mektig enhetsbånd mellom alle kristne: «For vi ble alle døpt i én Ånd, til å være ett legeme.» Dåpen og troen knytter alle oss kristne sammen på en særlig og intim måte. Det viktigste i den kristne tro, slik den er nedfelt i den nikenske trosbekjennelse, tror og bekjenner vi sammen. Det er allerede svært meget, selv om det ikke er nok.

For det femte: Enhet i tro er ikke nok selv om den én dag skulle nås — til Kristi kirkes enhet hører også enhet i kjærlighet. Kjærlighet i kristen forstand er kjærlighet til Gud og kjærlighet til nesten. Kjærlighet til nesten er i første rekke kjærlighet til våre kristne søsken, men den begrenses ikke, den er kjærlighet til alle mennesker. Sammen med søken etter enhet i tro må vi søke etter enhet i kjærlighet. I vitnesbyrdet om Guds kjærlighet til mennesket kan vi kristne kanskje stå lettere og tettere sammen enn i vitnesbyrdet om enhet i tro. Det ser vi av at alle kristne

stort sett spontant står sammen i sosial-etiske spørsmål, i hvert fall i de viktige og store. I spørsmål som miljøvern, omsorg for de fattige og svake, beskyttelse av det ufødte liv, for bare å nevne noen aktuelle emner, står alle kristne spontant sammen «for vi ble alle døpt i én Ånd.»

I Kristus, Guds Salvete, går profeten Esaias' ord i oppfyllelse: «Herrens Ånd er over meg, fordi han har salvet meg. Han har sendt meg med gledesbud til de fattige, for å forkynne frihet for de fangne og for de blinde, at de igjen skal få se; for å gi de undertrykte deres frihet tilbake, og utrope et nådeår på Herrens vegne.» Alle vi som er døpt og salvet i Den Hellige Ånd, alle vi som er lemmer på Kristi legeme, har del i Kristi gjerning. Vi har del i vitnesbyrdet om Guds kjærlighet til menneskene.

Kanskje denne veien, kjærlighetsveien, skulle være kongeveien til enhet i Guds kirke? ●

"Hele vårt europeiske kontinent trenger en skapende fornøynelsesprosess for å bli et forenet Europa. Kirken har i den forbindelse et bidrag å gi til formidling og forståelse. Den kristne tro har fra begynnelsen av vært en grenseoverskridende kraft som har preget alle de europeiske land. Kirken og Europa er to "virkeligheter" som ut

fra sitt vesen og sin bestemmelse hører nøye sammen. Gjennom mange hundre år har de vandret på en felles vei, og de forblir preget av denne felles historie. De har beriket hverandre og delt sine verdier med hverandre, til gagn ikke bare for den europeiske kultur, men også for menneskeheten. Europa har en kristen identitet og en

indre enhet som vi i fellesskap må gjenoppdage og gjøre fruktbar for kontinentets og verdens fremtids skyld. Kirken vil yte sitt bidrag ved på ny å forkynne evangeliet for Europas folk."

Johannes Paul II

16 Catharina Broomé: Europa og enheten

Det finnes en forestilling eller en drøm om Europa som en enhet. Hva skulle i så fall kunne være den faktor som holder sammen dette mangfold av språkfamilier og folk? I denne artikkelen, opprinnelig skrevet for Sveriges utenrikspolitiske innstutt i anledning pavens besøk i Norden, skisserer dominikanerinnen Catharina Broomé et svar som bygger på andre og mer dyptgående faktorer enn de økonomiske og politiske som preger dagens Europa-debatt.

Middelalderens Europa, før nasjonalstatenes tid og før reformasjonen, var såvel kulturelt som religiøst blitt en enhet takket være den kristne tro og kristne institusjoner. Før den tid - frem til 300-tallet - hadde Romerriket vært den samlende faktor med sin *pax romana*, romerfreden. Romerriket omfattet landene rundt Middelhavet, men strakte seg også langt mot nord og østover til Svartehavet. I begynnelsen var det innen dette området kristendommen utbredte seg - til tross for forfølgelser og regelrette utryddelsesforsøk.

Ved ediktet i Milano i 313 ga keiser Konstantin kirken fred og beskyttelse av loven - den kristne tro skulle kunne forkynnes fritt. Kirken hadde allerede på det tidspunkt funnet sin organisasjonsform: En samling små menigheter utgjør et bispedømme under ledelse av en biskop. Biskopene innen et større område kom sammen til felles rådslagninger, synoder. Fra og med

300-tallet ble det til også holdt "økumeniske" konsiler, det vil si at alle kristenhetens biskoper kom sammen til møte.

I de større biskopsbyer ble det grunnlagt skoler som først og fremst la vekt på å gi teologisk utdanning. De betydeligste av disse skolene trakk til seg elever fra mange land. I begynnelsen var gresk det felles språk, siden ble det latin - i vest. I den kirkelige organisasjon inngikk også sykehus og annen sosial omsorg. Klostersvesenet fikk på denne tiden voksende betydning både for utdanning og for omsorgen for de syke og for troens utbredelse til nye områder. I 529 grunnla Benedikt klosteret Monte Casino nær Neapel. Den regel han skrev for munkene der, ble grunnlaget for et uoverskuelig antall klostre i Europa i de følgende århundrer. Ansgar, "Nordens apostel" i begynnelsen av 800-tallet, var benediktinermunk fra Korvey i Vestfalen.

Den enhet som på denne måten vokste frem i Europa, var imidlertid ingen "ensartethet". Den kirkelige organisasjon, gudstjenesten, klostersvesenet osv. antok mange former. Til Øst-Europa kom kristendommen i bysantinsk form: To brødrene fra Tessaloniki, Metodios og Kyrillos, la grunnen til den kristne kirke i Bulgaria, Mähren og Kroatia. De skapte også et slavisk skriftspråk - det kyrilliske alfabet. Hundre år etter deres død kom kristendommen til Kiev og det rike, Rus, som svenske vikinger, "varjager", hadde grunnlagt. Misjonærene kom fra Konstantinopel, men russerne tok i bruk det slaviske kirkespråket og satte forøvrig sitt eget preg på det kirkelige liv.

I året 1054 kom det til brudd mellom Roma og Konstantinopel - etter langvarige uoverensstemmelser. Skismaet delte kristenheten i øst og vest.

Med tiden nådde kristendommen alle land i Europa, noen steder ved fredelig misjon, andre steder ved tvangstiltak som ledd i politisk strategi. Det siste var tilfellet f. eks. i de baltiske landene - prosessen var langvarig og til dels krigersk, til dels fredelig. Men alle steder ble den katolske tro likevel et samlende bånd mellom Europas folk. Den felles europeiske kultur ble grunnlagt i domkirkenes og klostrenes skoler, med et felles verdens- og menneskesyn som grunnmur.

På 1200-tallet gjennomgikk samfunnet betydelige forandringer i store deler av Europa. Feudalsystemet begynte å gå i oppløsning, og det økonomiske tyngepunktet ble forskjøvet til byene. Av behovet for

Europa — mer enn et økonomisk interessefellesskap

Biskopen av Hildesheim, Josef Homeyer, advarer mot å gjøre økonomisk fremskritt til «eneste eksistensberettigelse» for Europa. De kristne må «pukke på» at Europa er mer enn et økonomisk interessefellesskap. Nettopp fordi de verdier den

europaiske kultur bygger på, er vokset frem av det kristne menneskebilde, har kirken ikke lov til å trekke seg fra sitt ansvar for at disse verdier fortsatt skal være forbindelige, understreket biskopen i en preken nylig.

Han viste til at de europeiske land i løpet av de siste årtier er blitt knyttet

nærmere sammen i økonomisk og politisk henseende, mens den åndelige sammenheng som kan gi et nytt Europa egentlig gehalt, mening og mål, mangler. Evangeliet er en slik «kraft som binder folkeslag sammen.» som slår bro mellom folk i ulike sosiale og økonomiske systemer.

KNA

videre utdannelse for ulike yrkesgrupper vokste universitetene frem. Til dette kom en nyvakt interesse for verden utenfor kristenhetens grenser: antikkens filosofi, den arabiske kultur, det romerske rettsvesenet. Litt etter litt fikk universitetene monopol på den høyere utdannelse.

På 1300-tallet ble Europa rammet av svartedauden - det førte til sosialt, kirkelig og kulturelt forfall. 1400-tallet, renessansens århundre, var en "verdslig" tid, noe som blant annet kan studeres i pavenes historie.

Reformasjonen var altså nødvendig, og dens fremgang må ses på bakgrunn av et dypt og utbredt behov for fornyelse. Men Europa ble splittet, og Norden, Nord-Tyskland og Nederlandene ble avskåret fra den europeiske enheten, også kulturelt. Europas åndelige historie i de følgende århundrer forble lenge et ukjent kapittel for de nordiske landene. Og kløftene ble dypere i og med at man på begge hold ofte var mer tilbøyelig til å betone ulikhetene enn det som tross alt faktisk var det samlende i den kristne tro.

Det var imidlertid ikke bare gjennom hendelsene på 1500-tallet at Europas enhet gikk i stykker. Den franske revolusjon og dens ånd førte med seg en ny måte å se forholdet mellom kirke og stat på. Hver nasjon ville ha sin suverenitet og helst gjøre kirken til statskirke - noe som var uforenlig med kirkens måte å se seg selv på som en overnasjonal, universell enhet. Den såkalte "Kulturkampf" i Tyskland og josefismen i Østerrike er eksempler på slike motsetninger.

Kirken forsøkte møysommelig å

finne sin plass og sin oppgave i det nye Europa. Sosialt fikk den hendene fulle med de behov som oppstod i revolusjonenes og krigens spor, senere i industrialiseringens følger. Utallige katolske kongregasjoner (ordensfellesskap) ble grunnlagt for å åpne skoler, sykehus, aldershjem etc. - oppgaver som stat og kommune først senere overtok.

Pavedømmet - før og nå

Det er i egenskap av biskop av Roma paven har sin særstilling innen den katolske kirke. Han er den synlige representant for Kristus, Kirkens overhode. Jesu ord til Petrus gjelder også for hans etterfølgere: "Vokt mine får."

Johannes Paul II, tidligere kardinal Karol Wojtyla, erkebiskop av Krakow, som ble valgt til sitt embede i 1978, regnes som nummer 264 i raden av romerske biskoper. Pavenes historie utgjør et broket og ofte dramatisk kapittel. Noen har vært helgener, andre har vært skurker, men knapt noen av dem har vært uinteressante. Også deres betydning for kirken som helhet har vært skiftende.

Ved forleninger fra Pipin den lille og Karl den store på 700-tallet fikk paven et eget landområde, Kirkestaten. Han ble statsoverhode i verdslig betydning, med alle de konflikter det medførte. Faktisk innebar det en ny prestisje for paven som person, og siden den tid har pavene kommet til å bety mer for kirken som helhet enn i tidligere århundrer.

I 1929 fikk paven et lite område av den italienske stat, Vatikanstaten. Paven ble derved statsoverhode i

verdens minste stat. Det gir ham en nøytral stilling i internasjonal sammenheng noe som også har styrket hans betydning som åndelig leder.

Siden Det 2. Vatikankonsil i 1962 - 65 har den katolske kirke åpnet seg mot verden, pavene er blitt "reisende" og opptatt av gode kontakter, uansett konfesjon og religion. De siste paver, særlig Johannes XXIII og Johannes Paul II har sett det som en viktig oppgave å fremme alt som kan føre menneskene nærmere hverandre. Ikke bare Europas, men hele verdens enhet er for dem et mål på linje med Kristi vilje om fred og forståelse. Men det er et mål som ikke kan oppnås med politiske midler alene - den bærende kraft må være av åndelig art. Det forhindrer ikke at det er mulig å samarbeide med alle mennesker "av god vilje", uansett om de er kristne eller ei.

Det er ikke penger og materialisme som kan gi Europa nytt liv... derfor må kristne europeere nå snarest mulig stille spørsmål ved hva kirken og den kristne tro kan bidra med i denne imponerende eurovisjonen. Kirken har et sosialt og moralsk budskap med politiske følger.

*Gunnar Stålsett,
generalsekretær i
Det Lutherske Verdensforbund.*

Vet politikerne hva de gjør?

Sterke vitnesbyrd om sosial nød blant barn og unge som faller utenfor samfunnet, var hva et knippe politikere måtte forholde seg til under en solidaritets-høring nylig i Folkets Hus i Oslo i regi av Kirkens Sosialtjeneste. Vi trenger en ideologisk snuoperasjon i form av styrket forebyggende arbeid for svake og utsatte grupper, ble det hevdet av arrangørene.

— Det deles ut kondomer og sprøyter,

noe som gir et signal om at man tross alt ønsker at de narkomane skal overleve, men når det gjelder bokollektiver for prostituerte og narkomane som står i fare for å måtte stenge på grunn av manglende bevilgninger, er det grunn til å undre seg over hvilke signaler man skal tro på, sa prest Liv Rosmer Fisknes, daglig leder for Kirkens Bymisjons kontaktsenter for prostituerte i Oslo.

VÅRT LAND

Brasil: økende mordtrusler

Biskoper, prester og kirkelige medarbeidere som taler til fordel for en rettferdig fordeling av jord til eiendomsløse småbønder, blir i stigende grad utsatt for mordtrusler. Det var misjonæren Hans Schmid som orienterte om dette under et besøk i Wien nylig. Han har arbeidet i Brasil

18

«Paven og Kirken» av Elsebet Kieler —

Skal paven møtes med en kold skulder eller en varm ørefik?, spør Elsebet Kieler i forordet til boken «Paven og Kirken». Boken er utgitt med biskoppelig tillatelse på Katolsk Forlag i København.

Etter å ha lest boken grundig, må man stille et helt annet spørsmål enn det forfatteren gjør: Hvem er boken skrevet for? Noe respektløst vil denne anmelder si at boken virker «sammenrasket», for i tide å få ut noe om paven og kirken før pavebesøket i Norden. Det er synd. For her er så mange gode enkeltformuleringer — ja, det formelig kryr av dem. Hør bare hva forfatteren sier om apostlenes etterfølgere: «Derfor overvinner han (= Kristus) tiden ved så å si å legge en egen ledning gjennom den. Denne ledningen er den ubrudte rekke av apostel-etterfølgere, den såkalte apostoliske suksesjon. Strømmen er Den Hellige Ånd. Budskapet er ham selv og hans frelsestilbud til verden.

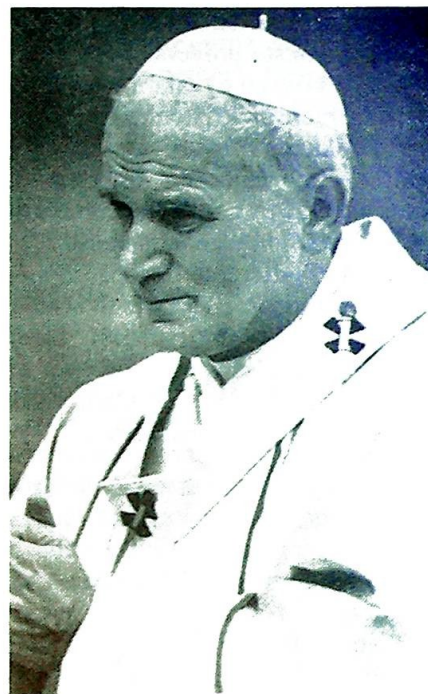
Takket være denne apostoliske tradisjon og de bibelske skrifter, som dokumenterer den, er det mulig for oss i vår tid å bli samtidige med Kristus, så hans ord og offer på korset kan bli nærværende og virksomt også hos oss... Den ubrudte tradisjon skal være et vern mot midlertidige interesser og lokale kontroverser omkring lokalkirkene, slik at de fastholdes i den ene, hellige, katolske og apostoliske kirke, i den «Agape» (dvs. det kjærlighetsforbund) som er ledet av Kristi lov og Faderens navn.» (Til norsk ved anmelderen).

Dette er til å få forstand av. Derfor virker følgende banalt i omtalen av pavekirken som maktpyramide: «De negative reaksjoner på pavekirken i dag skyldes nesten alle en følelse av, at man her støter på en maktpyramide... Det moderne menneske setter sin frihet høyt...»

Anekdotene som er tatt med om de siste paver, skal vi her hoppe over. De er plassert nokså umotiverte inn i boken, som forøvrig ender opp i en noe panegyrisk omtale av den pave vi nå venter på besøk i Norden.

Bokens absolutt lesverdige del er det som skrives om apostelen Peter og forståelsen av kontinuiteten etter ham og dermed pavens plass. Men dette er spredt rundt i boken. Et sted finner vi følgende, som denne anmelder synes er en god beskrivelse: «Siden det 1. århundre har kirken i Roma påberopt seg apostlene Peter og Paulus som sine grunnleggere, de som også begge led martyrdøden og ble begravet der. Og de øvrige biskoper har anerkjent en særlig autoritet hos Peters etterfølgere pavene, ikke minst når der oppsto dogmatiske stridigheter eller andre trusler mot enheten mellom lokalkirkene... At Peters primat fortsatt er tilstede og virksomt i den universelle kirke og dermed sikrer enheten i kirken også i dag.

For Peter kan ikke ha etterfølgere i sin egenskap av kirkens klippe. Fundamentet, som kirken hviler på, ble ikke skiftet ut ved hans død og blir ikke skiftet ut, hver gang en pave dør. Det er stadig Peter, som er

klippen, gjennom alle sine etterfølgere. Han har heller ikke avlevert kirkens nøkler til sine etterfølgere; det er hans nøklemakt de forvalter, og hans stol de sitter på. En senere pave kan godt endre hva en tidligere pave har bestemt, alt etter de skiftende behov. For de er ikke hverandres etterfølgere i Evangeliets forstand, men Peters, hver enkelt. Derfor kan ingen av dem endre, hva Peter har bestemt. Det står ved makt til verdens ende.»

Hadde forfatteren konsentrert seg om Peter — den apostoliske suksesjon — pave Johannes Paul II — i en ordnet fremstilling, kunne dette ha blitt en lesverdige liten bok både for katolikker og ikke-katolikker i Norden. Som boken nå foreligger, er den

siden 1979 og har selv vært utsatt for
atskillige mordtrusler.

Ifølge pater Schmid er kirken nå den
eneste autoritet som med virkelig effekt
kan tale til støtte for utarmede småbønder
og landarbeidere, især i den nordøstlige
delen av landet.

KATOLSK ORIENTERING

Advarsel til jesuittene

*Lederen for jesuitten, pater Hans-Peter
Kolvenbach, har bedt sine ordensbrødre
vise mer disiplin når det gjelder offentlige
uttalelser; gjør de ikke det, risikerer orde-
nen å miste tilliten «hos ham som trenger
den for å utføre sitt oppdrag» – nemlig
paven. Flere jesuitter var blant underteg-
nerne av Kölner-erklæringen for en tid
siden som kritiserte paven og kurien.*

*Provinsialforstanderen for de franske
jesuitter har bekjentgjort at den liberale*

*teologen Paul Valadier skal fjernes som
redaktør for jesuittens organ «Études»,
uten at nærmere grunner angis. I en kom-
mentar til dette gir dominikanerpater
Yves Congar, en av de ledende teologer
ved Det 2. Vatikankonsil, sin fulle støtte
til Valadier og hans redaksjonelle linje:
«Han har alltid synes meg en fri mann...
Vatikanets læreemбеде er ikke informert
om alt. Før man på det hold uttaler seg
om visse saker, burde man la seg infor-
mere og selv undersøke». THE TABLET*

en bok for hvem? Anmeldt av Baby Johannessen

19

for rotete. Når den er utgitt med
biskoppelig tillatelse, venter ihvert-
fall denne anmelder noe som kan
appellere til leserne om den katolske
kirke og pavens rolle. Boken bør
kunne omarbeides og komme i ny
utgave, uten alt det teologiske «pra-
tet», som er myntet på hvem? Pro-
testantiske teologer i en liten innviet
krets?

Til slutt vil denne anmelder sitere
noe av den ovenfor omtalte panegy-
riske omtale av den nåværende pave.
Enhver leser får så gjøre opp med
seg selv om dette er oppbyggelig
lesning eller har en bismak. Her site-
res: «Da den nyvalgte pave Johannes
Paul II i oktober 1978 gikk ut på

balkongen for å presentere seg for
folkemengden som hadde samlet seg
på Peterplassen og ventet spent —
var hans første ord til dem: «Frykt
ikke!». Plutselig ble der kastet et
annet lys over verden — en verden,
som er dominert av frykt... Her sto
han, Peters etterfølger, på apostelens
grav og med korset plantet som et
sverd foran seg. Ingen kunne ta fra
ham hva han ikke allerede hadde
gitt. Etter dette var allting plutselig
blitt mulig... Det var ikke noen tra-
disjonalistisk pave vi her fikk. Det
var en pave på linje med de første
apostler, omgitt som de av hedenske
verdensriker. Plutselig dukket han
opp av folkehavet med sitt kors, på

det sted hvor Peter ble martyr, og lot
den oppstandne Kristus tale gjen-
nom seg... Som født katolikk er
paven vokst fra en barnetro, som var
mer affektiv enn intellektuell, til en
bevisst og moden tro... Paven er et
menneske i vekst...»

*Nei, sier denne anmelder. Slik skal
vi ikke presentere vår kirkes over-
hode for Norden. Denne anmelder
imøteser derfor med spenning de pa-
vebøker som er på beddingen i nor-
ske forlag.*

*«Paven og Kirken»
av Elsebet Kieler, 144 s.*

Katolsk Forlag, København 1989

Det revolusjonære mennesket

Vi kan som kjent feire grunnlovens 175-
års jubileum i år, og oppmerksomme
lesere/lyttere vil ha observert at «Måne-
dens tema» i radioens P1 var — i mai
måned — året 1814. I den anledning
hadde Reidar Huseby en samtale med
kulturredaktør Carl Henrik Grøndahl,
som understreket at radioprogrammene
ikke bare var ment som et forsøk på å
gjenskape revolusjonære tider i Paris og
på Eidsvoll, men også å vise menneskets
evne til oppbrudd.

Alle tider trenger det revolusjonære
mennesket, sier Grøndahl, «vi trenger
noen som kan bryte gjennom blindhet,

tankevaner, konvensjoner. Etterat 68-ge-
nerasjonens revolusjonære glød sluknet
rundt om i norske rekkehus utover på
70-tallet, er det som om vi har mistet
troen på at forandring er mulig. Vi tror
ikke engang det er mulig å tro på noe —
for alvor.»

«Så blodet og blindheten i revolusjo-
nen skremmer deg ikke?» vil intervjueren
vite.

«Det er jo paradokset i dette — at det
troende, revolusjonære mennesket også
kan bli det mest djevelsk brutale. Men
du kan også se det på en annen måte:
Det eneste sikre i historien er forandrin-

gen. Jo mer rigid og privilegiestyrt et
samfunn er, desto blodigere blir foran-
dringen når den kommer. Det er vel
derfor mange av oss holder pusten når vi
ser de første tegn på at det russiske
imperium er i ferd med å rakne...

Det enestående ved de vestlige demo-
kratier er at de har utviklet et system der
den politiske makt skifter jevnlig uten
bruk av vold. Dermed er de bedre i
stand til å ta opp i seg de stadige foran-
dringer. Det revolusjonære mennesket,
slik vi definerer det, trenger ikke giljoti-
nen som arbeidsredskap.»

Fra Programbladet

Jehovas vitner møter motbør i
Roma

Katolske prester i Roma har anmodet paven om støtte i kampen mot sekten Jehovas vitner. Det er blitt vanlig at katolikker klistrer følgende på inngangsdøren: «Bank ikke på vår dor! Vi er katolikker».

Henvendelsen til paven er et nytt skritt i kampen mot en økende interesse for Jehovas vitner. Denne sekten har nå sine «tempel» på mer enn 60 steder i Roma.

CATHOLIC HERALD

Problemer for kirken i Kina

En kinesisk biskop, Casimir Wang Mihu, er domt til ti års fengsel for «antirevolusjonær virksomhet». Bakgrunnen var at han hadde besøkt en annen katolsk prelat som imidlertid var utpekt av Vatikanet.

Som kjent forbyr kinesisk lov fremmede land å øve innflytelse på indre religiøse forhold i landet, og Kina har opprettet sitt

eget katolske patriotiske forbund, uten noen forbindelse med Roma.

Til tross for at biskopen har sittet i fengsel helt siden 1984, er det først nylig at meldingen om fengslingen er blitt kjent utenfor Kina.

Biskop Wang satt fengslet også under «kulturrevolusjonen» fra 1966 til 1976.

CATHOLIC HERALD

20

Dan Donovan:

Pave-embede gjennom tidene

Pavedømmet er en historisk institusjon som har skiftet form i historiens løp, og som fortsatt forandrer seg, skriver *Dan Donovan*, prest og teolog ved St. Michael's College ved Toronto University, i denne kortfattede orienteringen om pave-embedet sett fra historisk og fra kirkerettslig synspunkt.

I tiden mellom 1850 og 1950 ble den katolske kirke mer pavesentrert enn noensinne. Kirkens struktur ble tolket i monarkiets terminologi, og det «romerske» ble norm både for liturgi og teologi så å si overallt.

Det 2. Vatikankonsil betegner et vendepunkt i denne utviklingen. Både det faktum at konsilet overhodet fant sted, og den relative åpenhet som hersket under forhandlingene, markerte en gjenoppdagelse av biskopenes felles rolle når det gjaldt å stake ut Kirkens universelle kurs. Denne nye understrekning av et gammelt kirkelig prinsipp ble et eget tema under konsilet i diskusjonen om *kollegialiteten*: Å være biskop innebærer ansvar utover de «lokale» plikter, det innebærer at man er medlem av et verdensomspennende *kollegium* som sammen med paven deler ansvaret for hele Kirken.

Det 2. Vatikankonsil tok ikke tilbake noen av de fortrinnsretter som var blitt tillagt paveembedet opp gjennom tidene, men det forsøkte å bringe det hele mer i likevekt ved å understreke biskopenes medansvar og de lokale kirkers stilling. Dette

har ført til et skifte i den pavelige praksis: Siden konsilet er regelmessige bispesynoder eller bispemøter med representanter fra hele verden blitt et vanlig trekk ved Kirkens liv. Selv om de avgjørelser som tas, ikke er bindende for paven, gir disse sammenkomstene anledning til viktig meningsutveksling og rådslagning mellom de lokale kirker — noe som igjen skjerper Vatikanets oppmerksomhet på de saker og utfordringer Kirken står overfor i dag.

Denne understrekning av den lokale kirke og det konsiliære eller episkopale prinsipp har gjort den økumeniske samtale lettere. Den katolske kirkes selvransakelse og dens gjenopptagelse av deler av sin gamle arv har gjort andre kirker mer villige til en kritisk gjennomgåelse av sine egne posisjoner — for eks. når det gjelder synet på embedet — med kristen enhet som mål. Mange ikke-romersk-katolske kristne ser i dag paven som en felles talsmann særlig når det gjelder fredssaken, menneskerettigheter og økonomisk urettferdighet.

Pavedømmet som historisk insti-

tusjon har skiftet form i historiens løp, og det er fremdeles i forandring. Et eksempel: I århundrer hadde paven politisk makt i de landområdene som ble kalt Pavestaten. Disse områdene gikk tapt i 1870, og først i 1929 nådde man frem til en avtale med den italienske stat som resulterte i opprettelsen av den bittelille uavhengige Vatikanstaten.

Både moderne kommunikasjonsmidler, som gjør selv de fjerneste reisemål relativt nære, og det globale ved de moderne medier har på sin måte påvirket den «pavelige praksis». Paven er blitt mer synlig som hyrde og som forkynner enn noensinne tidligere. Men han er fremdeles — den nye understrekningen av bispesynoder og de lokale kirker til tross — den øverste autoritet innen den romersk-katolske kirke, både ut fra tolkningene av Skriften og ut fra de bindende bestemmelser som er fattet tidligere.

Romersk-katolsk teologi og kirkerett tilskriver paven en rekke forskjellige titler: Peters etterfølger, biskop av Roma, Vestens patriark og øverste leder for Vatikanstaten.

Selve ordet *pave* kommer fra det latinske *papa* som igjen er avledet av det greske *pappas*, som i klassisk tid var barns spesielle ord for far. I Kirkens første tid ble ordet brukt om biskoper generelt, men fra det 6. århundre av ble det i Vesten i stigende grad «reservert» for biskopen av Roma. Den folkelige tittel «Hellege Far» reflekterer den samme, meget gamle betydning av «åndelig farsskap».

Romareise for vietnamesisk prelat
Ko-adjutoren i Hø Chi Minh-byen (tidligere Saigon), erkebiskop Francis Xavier Nguyen Van Thuan, har fått regjeringens tillatelse til en utenlandsreise som omfatter besøk hos hans foreldre i Østerrike og besøk i Roma. Tillatelsen er et resultat av den nye politikk vedtatt på kommunistpartiets kongress i 1987. Erkebiskopen ble satt fri i fjor etter 13 års fengsel uten lov og dom.
 THE TABLET

«Kirkeskatten» i Spania

Bare en tredjedel av spanske skattebetalere viste seg å være villige til å overføre en halv prosent av sin skatt fra staten til kirken. Det var ifjor den sosialistiske regjering i Spania foreslo og fikk støtte for et slikt tiltak. Politikerne lurer nå på hvor

dypt offerviljen og barmhjertigheten egentlig stikker i et land som blir mer og mer sekularisert.

Ifølge lover og forordninger fra de siste ti år er både skilsmisse, abort og salg av prevensjonsmidler tillatt i Spania.

CATHOLIC HERALD

Synet på den romerske biskop som Peters etterfølger, har røtter tilbake til midten av det 3. århundre — minst. Det klareste og mest autoritative uttrykk for dette synet finner vi i uttalelsene fra Det 1. Vatikankonsil (1869-70), i ordene om pavens primat og om hans ufeilbarlighet når han uttaler seg *ex cathedra* i lærespørsmål.

Det nye testamente forteller at Jesus valgte ut tolv menn blant de mange som fulgte ham, for at de skulle ta del i og videreføre hans forkynnelse og kall på en spesiell måte, og det var disse tolv som etter hans død og oppstandelse ble kalt apostler. Man tiller dem en særskilt autoritet i saker som angikk liv og lære, og Peter hadde en viss særstilling blant dem. I de følgende århundrer fokuserte den romerske kirke på tekster som underbygget dette synet (cf. Mt. 16,18; Lk. 22,32; Joh. 21,15 etc.). Siden Peter, i likhet med Paulus, både forkyste og døde i Roma, så man Romabiskopen som hans arvtager.

Tar vi for oss institusjonenes historie innen Vestens kristendom, ser vi at pavedømmets betydning stadig har tiltatt. Det skjedde dog ikke uten motforestillinger: Vi finner også en motgående bevegelse som la vekt på biskopenes fellesskap, på økumeniske konsiler og på de nasjonale kirker. De spenninger som denne ulike vektlegging førte med seg, fikk betydning både for den splittelse som oppstod mellom Øst og Vest i kristenheten og for den protestantiske reformasjon.

Fra St. Olav nr. 1 - 1963:

INKOGNITO

■ Til forskjell fra vårt eget seilende og skiløpende kongehus har den svenske og danske konge en tilbøyelighet til å henlegge sine ferier til Roma. Svenskens kong Gustav Adolf reiser, når han kan, ned til sine kjære utgravninger og danskens kong Fredrik går — som alle innviede vet — sin daglige gang til Peterskirken, som han har en ganske spesiell forkjærlighet for.

Nå er det ikke så lett for kongelige — i billedpressens tidsalder — å få gå ubemerket i en storby, og Roms pressefotografer er viden kjent for sin nærgåenhet. Med fare for at en meget fetert (og dyr) karikaturtegner som «Politikens» Bo Bojesen griper oss på fersk gjerning i tyvlån, synes vi at «St. Olav»s lesere må få del i dette smil, slik midtvinters. Teksten lyder:

«Under opholdet i Rom måtte det danske kongepar bruke alle kneb for at kunne gå i fred for pressefotograferne».

Dominikaner-jubilum

Om kvelden den 13. mai blandet gregoriansk sang seg med motorduren fra E-6 i Gamlebyen i Oslo, og små skyer av røkelse drev over de gressgrodde murer i Ruinparken – det ble feiret messe i ruinene av den gamle Olavskirken i anledning 750-årsjubileet for opprettelsen av dominikanerordenens første kloster i Oslo. Både Kronprins Harald og ordfører

Albert Nordengen var til stede sammen med Oslos lutherske biskop Andreas Aarflot og vår egen biskop Gerhard Schwenzer og en tallrik venneskare.

– Jeg velger å se en forsynets styrelse i dette at Oslos lutherske biskoper siden slutten av 1500-tallet har sittet, og fortsatt sitter, trygt i vårt kloster, for på samme måte som vår ordens hovedopp-gave er forkynnelse av evangeliet, slik er

det også med Den evangelisk lutherske kirke, sa prior Per Bjørn Halvorsen bl.a. i sin hilsen til gjestene – bispegården i Oslo er som kjent, bygget over ruinene av Olavsklosteret. Prioren minnet videre om at også byens ordfører hadde en viss dominikansk tilknytning – uansett om det i Nordengens tilfelle dreiet seg om direkte oppkalling etter dominkanermunken den hellige Albert eller ei!

22 Liturgisk kalender

JUNI

1. Justinus, martyr.
Sir. 42, 15-25.
Mk. 10, 46-52.
2. Jesu Hjertefest.
Es. 34, 11-16. Rom. 5, 5-11.
Lk. 15, 3-7.
3. Karl Långwa og lidelsesfeller, martyrer.
Sir. 51, 12-20. Mk. 11, 27-33.
4. 9. alm. søndag.
1. Kong. 8, 41-43.
Gal. 1, 1-10.
Lk. 7, 1-10.
5. Bonifatius, biskop og martyr.
Tob. 1,3; 2, 1-8.
Mk. 12, 1-12.
6. Norbert, biskop.
Tob. 2, 9-14. Mk. 12, 13-17.
7. Ferial. Tob. 3, 1-17.
Mk. 12, 18-27.
8. Ferial. Tob. 6,11; 7,1-17.
Mk. 12, 28-34.
9. Efrem, diakon og kirkelærer.
Tob. 11, 5-17. Mk. 12, 35-38.
10. Jomfru Marias lørdagsmesse.
Tob. 12, 1-20. Mk. 12, 38-44.
11. 10. alm. søndag.
1. Kong. 17, 17-24.
Gal. 1, 11-19.
Lk. 7, 11-17.
12. Ferial. 2. Kor. 1, 1-7.
Mt. 5, 1-12.
13. Antonius av Padova, prest og kirkelærer.
2. Kor. 1, 18-22. Mt. 5,13-16.
14. Ferial. 2. Kor. 3, 4-11.
Mt. 5, 17-19.
15. Ferial. 2. Kor. 3,15 4.1-6.
Mt. 5, 20-26.
16. Ferial. 2. Kor. 4, 7-15. Mt. 5, 27-32.
17. Jomfru Marias lørdagsmesse.
2. Kor. 5, 14-21. Mt. 5, 33-37.

18. 11. alm. søndag.
2. Sam. 12, 7-13.
Gal. 2, 16-21.
Lk. 7, 36-8,3.
19. Romuald, abbed.
2. Kor. 6, 1-10. Mt. 5, 38-42.
20. Ferial. 2. Kor. 8, 1-9.
Mt. 5, 43-48.
21. Aloysius Gonzaga, ordensmann.
2. Kor. 9, 6-11. Mt. 6, 1-18.
22. Paulinus av Nola, biskop, el. John Fisher, biskop, og Thomas More, martyrer.
2. Kor. 11, 1-11. Mt. 6, 7-15.
23. Vigilie til Johannes Døperens fødsel.
Jer. 1, 4-10. 1. Pet. 1, 8-12.
Lk. 1, 5-17.
24. Johannes Døperens fødsel.
Jes. 49, 1-6. Ap.gj. 13, 22-26.
Lk. 1, 57-66.80.
25. 12. alm. søndag.
Sak. 12, 10-11; 13.
Gal. 3, 26-29.
Lk. 9, 18-24.
26. Ferial. 1. Mos. 12, 1-9. Mt. 7, 1-5.
27. Kyrillus av Aleksandria, biskop og kirkelærer.
1. Mos. 13, 2.5-18. Mt. 7,6.12-14.
28. Ireneus, biskop og martyr.
1. Mos. 15, 1-12. 17-18.
Mt. 7, 15-20.
29. Peter og Paulus, apostler.
Ap.gj. 12,1-11. 2. Tim. 4,6-8. 17-18.
Mt. 16, 13-19.
30. Romerkirkens første martyrer.
1. Mos. 17, 1.9-10. 15-22.
Mt. 8, 1-4.

JULI

1. Jomfru Marias lørdagsmesse.
1. Mos. 18, 1-15. Mt. 8, 5-17.
2. 13. alm. søndag.
1. Kong. 19, 16b. 19-21.
Gal. 5, 1.13-18.
Lk. 9, 51-62.

3. Thomas, apostel.
Ef. 2, 19-22. Joh. 20, 24-29.
4. Ferial el. Elisabeth av Portugal.
1. Mos. 19, 15-29. Mt. 8, 23-27.
5. Antonius Maria Zacharia, prest.
1. Mos. 21, 5.8-20. Mt. 8, 28-34.
6. Ferial el. Maria Goretti, jomfru og martyr.
1. Mos. 22, 1-19. Mt. 9, 1-8.
7. Ferial. 1. Mos. 23, 1-4.19.
Mt. 9, 9-13.
8. Jomfru Marias lørdagsmesse.
1. Mos. 27, 1-5.15-29.
Mt. 9, 14-17.

Valfart til Stiklestad

Olsok '89

I år som ellers blir det Olavsmesse i kapellet på Stiklestad i forbindelse med Olsokfeiringen. Messen finner sted søndag 30. juli kl. 11, og prosepsjonen til kapellet starter en halv time tidligere. Om kvelden blir det gudstjeneste og aftensmat i St. Torfinn kirke, Levanger. Alle katolikker som befinner seg i Trøndelag 30. juli ønskes hjertelig velkommen.

Olsok-komiteén

Den nordiske valfart til Lourdes

27. juni til 4. juli 1989 8 dages flyreise med fuld pension.

Pris på hotell.....kr. 5.000,-.
Særpris for syge og handicappede på «Accueil St. Bernadette».....kr. 4.600,-.
Valfartspræst: Pater Per Waagø, o.m.i.
Læge, sygeplejersker, samaritter medfølger.

Program og tilmeldelser

Valfartskomiteén

Barsehøj 25, 2900 Hellerup
Telefon 01 65 63 41

Neste nummer utgis 11. juli. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Medarbeidere:

Tollef Berg

Liv Greni

Kjell Arild Pollestad o.p.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. (02) 42 43 57

Akersveien 14, 0177 Oslo 1

Årsabonnement (Norge): kr. 190, –

Øvrige europeiske land: kr. 220, –

Andre verdensdeler: kr. 230, –

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 2 04 64 80

23

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo 1
Telefon: (02) 20 72 48

Følgende bøker er sikkert av interesse før, under og etter pavebesøket:

M. Craig: **Pave Johannes Paul II**,

hf. kr. 71, –

P. Hebblethwaite: **In the Vatican**,

hf. kr. 96, –

E. Kieler: **Paven og Kirken**, hf. kr. 98, –

Omkring Pavebesøket, hf. kr. 59, –

K.A. Pollestad: **Paven i Rom**,

ib. kr. 179, –

L. Rooth/P. Lønning: **Påven**, kr. 82,50

K. Wojtyła: **Ett tecken som väcker strid**,

hf. kr. 69, –

K. Wojtyła: **Sangen om den skjulte Gud**,

ib. kr. 189, –

★

Dominikanerordenen i Norge feiret i pinsen 750-årsjubileet for den første ankomst til Norge. Dreyers Forlag gir i den anledning ut boken:

Dominikanerne i Norge, ib. kr. 180, –

★

To nye bøker fra **St. Olav Forlag**:

Moder Teresa: **Meditasjoner og**

korsveien, hf. kr. 68, –

P.B. Halvorsen: **Katolske prekenes**, hf.

kr. 97, –

VI SENDER OVER HELE LANDET

ÅPNINGSTIDER:

Mand. – fred.

9.30 – 16.30

Torsd. 9.30 – 17.30

Lörd. 9.30 – 13.30

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

Tlf. (03) 83 42 80

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 15 54 26/15 56 06

**TRENGER
DU TRYKKSAKER?**

Kontakt

SATS + PASTE A/S

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10

Tlf.: (02) 30 04 16 – 30 84 53

**T. S. JACOBSENS
BEGRAVELSESBYRÅER
ULLEVÅLSVN. 1, OSLO
TLF.: (02) 20 79 05
DØGNVAKT**

CARITAS | NORGE
DEN KATOLSKKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3

Gavekonti:

Postgiro: 5 00 40 64 – Bank: 8998.09.08136

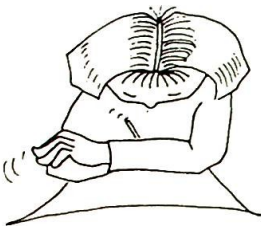

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 – SERVICE (02) 66 58 60 – 66 58 61

Blikk
på tiden

Tenk om. . .

Et bilde fra en tysk avis sist sommer har slått seg ned i hukommelsen: En eldre herre med turstokk i hånd, iført knickers og en jakke som minner om kong Olavs skianorakk, balanserer på en plankestubb over en bekk, en antydning av bratte bakker i bakgrunnen. Er bestefar på tur? Ikke akkurat - billedteksten fortalte at herren var pave Johannes Paul II på ferie i Dolomittene. Endelig litt avkobling og ferie fra folkemassene for vår reise-pave, var den første tanke. Men så sa det klikk, bokstavelig talt, for noen var jo der og tok bildet! En tilfeldig forbipasserende - som fikk ferien betalt og vel så det ved å selge bildet til verdenspressen? Eller var verdenspressen der med hele svermen av pressefotografer som fører vill blitzkrig for å skyte nok et bilde av nok en kjendis som verden for lengst har sett i tusenvis av utgaver? I disse dager følger svermen den ovennevnte herre under hans besøk i Norden. Tenk om man kunne bli kvitt den? Og ikke bare det: Tenk om - tilgi den kjetterske tanke! - tenk om et pavebesøk også kunne være noe annet enn hva det er!

Tenk om paven en fredagskveld ringte opp til biskop Gerhard Schwenzer i Oslo og sa: Kjære bror, du trenger ikke skrive noen preken til messen nå på søndag, for den har jeg tenkt å ta meg av. Jo, jeg kommer lørdag ettermiddag.

Nei, nei! Ikke la jungeltelegrafene gå - det skal være en overraskelse for dem som kommer til kirken den dagen. Hva heter den forresten, kirken? St.Olav - det burde jeg jo tenkt meg! Dere har vel kirkekaffe etterpå, for den vil jeg gjerne være med på, og hvis det er noe annet som foregår den dagen eller den neste, så regn med meg." Og tenk om tilfellet så ville at akkurat den søndagen hadde det lokale ungdomslaget planlagt piknik i haven hos St.Josephsøstrene på Grefsen for å hedre de gamle søstre i anledning diverse runde år, og så kunne paven bli med og drikke kaffe med søstrene og gjøre stas på dem, han og! Og tenk om Kvinneforbundet hadde sitt årsmøte akkurat den helgen slik at paven kunne kommet innom der også! Det er fare for at damene hadde holdt på ham en stund. . . kanskje så lenge at han ikke nådde frem til menighetsmøtet i Bergen neste dag?

Eller tenk om Lillestrøm-menigheten hadde sin årlige utflukt til kirkeruinene på Nes denne forsommerdagen! Da kunne biskop Gerhard og paven reist dit ut etter kirkekaffen i St.Olav, og noen kunne vist den polske pave spor i norsk jord etter Guds mor som han er så glad i - Maria nøklebånd og Maria gullsko og grønne marikåper med regndråper i .

Og hvis han hadde tid og penger, tenk om han da kunne tatt seg en tur opp til Kirkenes og i noen dager ikke først og fremst vært pave for millioner av katolikker, men bare prest og sjelesørger for den lille håndfull katolikker, blant dem noen filippinere, der lengst nordøst i Norge. . . Vært med på noens hverdag.

Og passet det ikke å reise så langt, kunne han stoppet i Mo i Rana eller nøydt seg med f. eks. Rjukan eller Lillehammer - det er ganske store grupper katolikker der som mangler prest til daglig.

Umulige tanker! For et pavebesøk er en høytidelig og offisiell affære som følger protokollen og et mønster som har vært utprøvet nær på femti ganger, og tradisjoner er noe vi katolikker vet å holde på! Et pavebesøk er mottagelser og masse mønstring og pavetaler på en snor. Det er TV-kameraer - og svermen av pressefotografer, det er politioppbud og sikkerhetstiltak. Lukk vinduene i Schirmersgate i Trondheim og slipp ingen selgere inn den 2. juni, for paven kjører forbi, stod det nylig å lese i Arbeideravisen i Trondheim! Slik må det visst være i 1989, dessverre. Og dessuten: Hva ville resten av verden si om det etterhvert lekket ut at f. eks. noen nordmenn hadde fått pavelig særbehandling? For ikke å snakke om hva andre nordmenn ville sagt om naboen hadde fått besøk av paven, og de selv ikke var blitt varslet om at han kom?

Det er lenge siden den tid Vårherre og St.Peter gikk og vandret om her på jorden, som det heter i eventyret. I dag farer St.Peters etterfølger jorden rundt i jet-fly for å nå frem til så mange som mulig av sin 800-900 millioner store hjord. Under reisen til Afrika nylig - oppvarming før Norgesreisen? - gikk han til og med gjennom lydturen, stod det i avisen. Det er år og dag siden tyskerne døpte "der Heilige Vater" om til "der eilige Vater" - "den ilende fader"! Hans reisevirksomhet er formidabel, hans kondisjon likeså - han sparer seg ikke, pave Johannes Paul II, på sine pastoralreiser.

Og likevel - eller kanskje nettopp derfor: Tenk om mannen i fiskerens sko innimellom kunne vandre med i vår hverdagsvirkelighet - uten stort forhåndsstyr og medfølgende pressekorps! Det turde være litt av hvert å vinne på den bakkekontakten.

Observatoria